

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І. І. МЕЧНИКОВА
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН, ПОЛІТОЛОГІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ

**студентів – учасників 80-ї звітної наукової конференції
Одеського національного університету
імені І. І. Мечникова,
присвяченої 159-й річниці університету**

Секція
СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

23–25 квітня 2024 р., м. Одеса

ОДЕСА
ОНУ
2024

**УДК 316:32]:005.745(043.2)
З-415**

Відповідальний редактор:

О. В. Дяченко, кандидат політичних наук .

*Рекомендовано вченою радою факультету
міжнародних відносин, політології та соціології
ОНУ імені І. І. Мечникова.
Протокол № 13 від 28 травня 2024 р.*

Збірник тез доповідей студентів – учасників 80-ї звітної наукової конференції Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, присвяченої 159-й річниці університету. Секція соціально-політичні науки [Електронний ресурс], 23–25 квітня, 2024 р., м. Одеса / ОНУ ім. І. І. Мечникова, Ф-т міжнар. відносин, політології та соціології. – Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2024. – 57 с. – 1 МБ.

У збірнику тез доповідей 80-ї звітної студентської наукової конференції ОНУ імені І. І. Мечникова, секція «Соціально-політичні науки», наведено матеріали наукових досліджень, що проводять студенти під керівництвом науковців факультету міжнародних відносин, політології та соціології в межах науково-дослідних робіт кафедри політології.

УДК 316:32]:005.745(043.2)

Адреса редакційної колегії:

Україна, вул. Французький бульвар, 24/26, Одеса, 65026.

Tel. : (0482) 68-51-60

ЗМІСТ

Сізокрилов М. В. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО КУРСУ УКРАЇНИ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ СТАНОВЛЕННЯ ЇЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ	5
Агаджанов М. І. ПОЛІТИЧНІ НАСЛІДКИ ЗБІЛЬШЕННЯ СЕРЕДНЬОГО ВІКУ НАСЕЛЕННЯ: ВПЛИВ НА ПОЛІТИЧНУ СТАБІЛЬНІСТЬ ТА ПРИЙНЯТТЯ РЕФОРМ	7
Вольська С. Д. ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У ПОЛІТИЦІ VS ПОЛІТИКА ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	10
Тягній Д. А. ОПОЗИЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ПОЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ: ОСНОВНІ ТИПИ, МОДЕЛІ ТА МЕТОДИ	13
Якобчук Т. В. ЕЛЕКТРОННИЙ ПАРЛАМЕНТ: СВІТОВИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ ДОСВІД	16
Петриченко Д. О. СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДТРИМКИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ	19
Знахаренко І. Б. ТЕОРІЯ «БУФЕРНИХ ДЕРЖАВ» В АНГЛО-АМЕРИКАНСЬКОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ	22
Моргуліс М. М. «СЦЕНАРІЇ АРАБСЬКОЇ ВЕСНИ»: ХРОНОЛОГІЯ ПОДІЙ ТА ПОПЕРЕДНІ ПІДСУМКИ	25
Скоробогатько М. Д. ГЕОСТРАТЕГІЯ ФРАНЦІЇ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ: ПОШУК ВІДПОВІДЕЙ НА ВИКЛИКИ ЧАСУ	27

Тахаєва Б. О. МОДЕЛІ ПРОТИДІЇ РАДИКАЛІЗМУ ТА ЕКСТРЕМІЗМУ В ПОЛІТИЦІ	31
Воронов В. Р. ВИКЛИКИ ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ У ПОВОЄННІЙ ВІДБУДОВІ НАРОДОВЛАДДЯ	34
Васильєв Д. В. ТРАНСФОРМАЦІЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ПІД ВПЛИВОМ СОЦІАЛЬНИХ ЗРУШЕНЬ: ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ	36
Доценко В. НАСЛІДКИ КІНЦЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	39
Цвікілевич А. ВЗАЄМОДІЯ МІЖ ЦЕНТРОМ І РЕГІОНАМИ: РОЛЬ ЛОБІЗМУ У ФОРМУВАННІ ПОЛІТИЧНИХ РІШЕНЬ ТА РЕСУРСНОГО РОЗПОДІЛУ	41
Куштурна Д. ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ УКРАЇНИ В МАС МЕДІА ПІСЛЯ ПОЧАТКУ ВОЄННИХ ПОДІЙ 2022-2024 Р.	43
Кукуруза Д. УКРАЇНО-АМЕРИКАНСЬКІ ВІДНОСИНИ: ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНИЙ ТА БЕЗПЕКОВИЙ АСПЕКТ	47
Лісоколенко І. ВПЛИВ ЗМІ НА ПОЛІТИЧНИЙ ВИМІР СУЧАСНОЇ ПОЛЬЩІ	53

Сізокрилов М.В.
магістр спеціальності 052 політології
факультету міжнародних відносин, політології та соціології
ОНУ імені І. І. Мечникова

Науковий керівник:
кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри політології **Кадук Н.І.**

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО КУРСУ УКРАЇНИ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ СТАНОВЛЕННЯ ЇЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Взаємовідносини між Україною та Європейським Союзом фактично розпочалися з 2 грудня 1991 року, оскільки саме того дня була опублікована декларація ЄС, в якій відзначався демократичний характер Всеукраїнського референдуму щодо незалежності, що пройшов днем раніше. В цій декларації також був присутній заклик до України стосовно необхідності підтримання конструктивного і відкритого діалогу з ЄС, який би був спрямований на забезпечення виконання всіх колишніх зобов'язань СРСР [1, с. 13].

Для першого етапу у відносинах між Україною та ЄС було характерним активне прагнення Києва максимально швидко та продуктивно налагодити співробітництво з ЄС задля інтеграції до міжнародної спільноти, виходячи з власних політичних та економічних інтересів. Але позиція представників ЄС не була настільки дружньою по відношенню до України на той час, як того прагнули в Києві, позиція Брюсселю була радше нейтральною та пасивною у цьому контексті [1, с. 13].

Найбільш знаковою подією та найбільшим досягненням цього періоду для України можна назвати підписання 14 червня 1994 року Угоди про партнерство та співробітництво з Європейськими Співтовариствами. Незважаючи на той факт, що ця угода набула чинності 1 березня 1998 року, була розрахована на 10 років та не передбачала євроінтеграційних перспектив Києва у вигляді членства України в ЄС, у ній все одно були закладені правові основи для поступової інтеграції України до європейських структур [1, с. 14].

Можна вважати за доцільне, що сучасні відносини між Україною та ЄС фактично витікають з Угоди про партнерство та співробітництво. Позиція України стосовно ЄС була сформульована на законодавчому рівні в основних напрямках зовнішньої політики України, що були схвалені Постановою Верховної Ради України № 3360-ХІІ від 2 липня 1993 року [2, с. 2; 3]. Зовнішньополітичний курс України на вступ до ЄС був започаткований ще за часів першого президента України Леоніда Кравчука, а вже згодом продовжений його наступником на цій посаді Леонідом Кучмою.

Після того, як у листопаді 1995 року Україна стала повноправним членом Ради Європи, тодішній президент України Л. Кучма у першому виступі на

засіданні РЄ в січні 1996 року вперше відзначив прагнення України стати повноправним членом ЄС. Період першого президентського терміну Л. Кучми у 1994-1999 рр. можна вважати етапом започаткування постійного партнерського діалогу між Україною і ЄС. Важливою частиною цього періоду є той факт, що Україна вперше відкрито заявила про своє бажання стати повноправним членом ЄС у майбутньому [1, с. 14].

Важливу роль у налагодженні співпраці між Україною та ЄС стали відігравати консультації на найвищому політичному рівні у вигляді самітів Україна-ЄС, перший з яких відбувся 5 вересня 1997 року у Києві. Результати цього саміту спонукали українське державне керівництво вдаватися до активних дій з метою отримання максимально корисних результатів на євроінтеграційному шляху. «Стратегія інтеграції України до ЄС», що була затверджена 11 червня 1998 року, може розглядатися в якості офіційного закріплення мети України у підсумку досягнути членства в ЄС [1, с. 14].

На другому саміті Україна-ЄС у Відні в жовтні 1998 року від української сторони надійшла пропозиція розпочати перемовини щодо надання Україні статусу асоційованого члена. Це стало певним поштовхом для ЄС, щоб у підсумку погодитися на розробку перспективної стратегії відносин з Україною. На Гельсінській сесії Ради ЄС 10 грудня 1999 року було схвалено Спільну стратегію ЄС щодо України, пріоритетами якої були визначені: допомога в реформах, стимулювання демократії, зміцнення правової держави, інтеграція України у європейський соціально-економічний простір. У відповідь Україною були активізовані свої євроінтеграційні зусилля, які були відображені в Указі Президента України від 14 квітня 2000 року, де була затверджена детальна Програма інтеграції України до ЄС, відповідно до якої український уряд почав розробляти щорічні Плани дій щодо її реалізації [1, с. 15].

Література

1. Віднянський С. Взаємовідносини України і Європейського Союзу після Помаранчової революції: потенціал і нереалізовані можливості. *Геополітика України: історія і сучасність*: зб. наук. пр. / ред. кол.: І. В. Артёмов (гол. ред.) та ін. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2018. Вип. 1 (20). С. 19–24.
2. Войціховський А. В. Україна на шляху європейської інтеграції: сучасний стан й перспективи. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: Право*. 2009. Вип.6. С. 158–162.
3. Постанова Верховної Ради України «Про основні напрями зовнішньої політики України» від 2 липня 1993 р. № 3360-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 37. Ст. 379.

Агаджанов М.І.
бакалавр спеціальності 052 Політології
факультету міжнародних відносин, політології та соціології
ОНУ імені І. І. Мечникова

Науковий керівник:
доктор політичних наук, професор,
професор кафедри політології **Коч С.В.**

ПОЛІТИЧНІ НАСЛІДКИ ЗБІЛЬШЕННЯ СЕРЕДНЬОГО ВІКУ НАСЕЛЕННЯ: ВПЛИВ НА ПОЛІТИЧНУ СТАБІЛЬНІСТЬ ТА ПРИЙНЯТТЯ РЕФОРМ

Збільшення середнього віку населення є значущою демографічною тенденцією сучасного світу, яка відображається на різних аспектах суспільного життя. Ця демографічна зміна впливає на політичну ситуацію в країнах та може стати джерелом як можливостей, так і викликів для політичної системи.

Метою цієї роботи є аналіз політичних наслідків збільшення середнього віку населення та визначення його впливу на політичну стабільність та прийняття реформ. Розуміння цих аспектів є критичним для політичних лідерів та приймальників рішень для розробки ефективних стратегій управління, які відповідають вимогам демографічного середовища, що змінюється. Ретельний аналіз політичних наслідків збільшення середнього віку населення допоможе сформулювати адекватні відповіді на виклики, які виникають у зв'язку з цією демографічною тенденцією.

Демографічні тенденції: Збільшення середнього віку є результатом декількох факторів: збільшення тривалості життя, зниження рівня народжуваності, та вплив покоління «бебі-бумерів» (людей, які народилися після Другої світової війни та нині досягли пенсійного віку) на структуру населення.

Міграція: Міграційні процеси можуть впливати на демографічну структуру країни. Наприклад, імміграція молодих працівників може збалансувати зростання середнього віку внаслідок старіння місцевого населення.

Політичні наслідки збільшення середнього віку населення можуть бути різноманітними і варіюють в залежності від конкретного контексту країни. Наприклад, у Японії збільшення середнього віку населення стало фактором, що надає значний вплив на політичну агенду. Враховуючи довгий середній термін життя та низький рівень народжуваності, Японія зіткнулася з викликом старіння населення та зменшення долі активного населення в структурі населення. У Канаді ми можемо бачити, як збільшення кількості пенсіонерів чинить фінансовий тиск на систему соціального забезпечення. Зниження співвідношення кількості працюючих до пенсіонерів вимагає перегляду фінансової стратегії та розробки нових моделей пенсійного забезпечення.

Наслідком таких процесів можуть стати зміни в політичній програмі розвитку держави:

- зміна політичних переконань та виборчої поведінки: літні громадяни можуть мати більш консервативні політичні погляди. Це обумовлює зміни у підтримці політичних партій та кандидатів, зокрема, до збільшення підтримки консервативних партій та зменшення підтримки прогресивних або радикальних партій.

- зміни в політичних пріоритетах уряду, який наприклад, замість інвестування в інфраструктуру або освіту, може прийняти рішення про інвестиції у програми пенсійного забезпечення та медичні послуги.

- зміна демографічної структури може вимагати реформування політичних систем для відповідності новим вимогам та потребам населення. Наприклад, може знадобитися перегляд пенсійної системи або медичної політики.

- збільшення середнього віку населення може вимагати більшого представництва старшого покоління у політичних органах та уряді. Це може викликати потребу в реформах виборчої системи або створення спеціальних механізмів для захисту інтересів старшого покоління.

- зміни існуючого законодавства можуть бути необхідними для захисту прав та інтересів старших громадян, а також для забезпечення їхньої соціальної і економічної інтеграції в суспільство. Стимулювання активного старіння: розвиток програм та послуг, які сприяють активному старінню, може бути важливим аспектом політичних реформ. Це може включати розвиток програм фізичної активності для старших людей, надання можливостей для навчання та волонтерства.

Наслідком таких процесів є зміни в системі соціального забезпечення:

- зі зростанням кількості літнього населення, збільшується тиск на системи соціального забезпечення. Ці системи зазвичай фінансуються з податків, сплачених активними працівниками, тому збільшення кількості пенсіонерів може призвести до збільшення витрат на пенсійні виплати. Потреба літніх громадян у більшій медичній допомозі призводить до збільшення витрат на охорону здоров'я, зокрема на ліки, лікарські консультації та госпіталізацію а також соціальна та медична інфраструктура потребує інвестицій.

- також зі збільшенням тривалості життя актуальним є перегляд пенсійних систем.

- потребують удосконалення соціальні програми, такі як програми надання соціального житла.

- Перегляд системи пенсійного забезпечення може стати необхідним, щоб забезпечити стабільність фінансування та забезпечити гідні умови для пенсіонерів. Це може включати збільшення віків виходу на пенсію, зміну розмірів пенсій або перегляд формул розрахунку пенсій.

- ефективним підходом до адаптації до населення, що старіє може бути стимулювання активного старіння. Програми підтримки активного способу життя для людей похилого віку, такі як культурні та спортивні заходи,

допомагають не лише покращити якість життя, а й знизити навантаження на соціальні системи

Фінансовий аспект збільшення середнього віку населення також включає декілька важливих аспектів, які варто розглянути:

– фінансовий тиск на систему соціального забезпечення та охорони здоров'я. Також це може призвести до збільшення витрат на охорону здоров'я через збільшення кількості людей, які потребують медичної допомоги.

– збільшення кількості пенсіонерів може вплинути на фіскальну стійкість держави, оскільки зменшується кількість активних працівників, які сплачують податки. Це може призвести до необхідності перегляду фіскальної політики та пошуку нових джерел доходів або зменшення витрат.

Висновки: Збільшення середнього віку населення є важливим демографічним та соціальним викликом, який має значний вплив на політичну ситуацію в країні та вимагає уваги з боку політичних лідерів та приймальників рішень. Зазначені демографічні зміни породжують різноманітні політичні наслідки, які вимагають ухвалення адекватних стратегій та реформ для забезпечення стабільності та розвитку суспільства. Політичні наслідки збільшення середнього віку населення включають зміни в політичних переконаннях та виборчій поведінці, фінансовий тиск на системи соціального забезпечення та охорони здоров'я, необхідність політичних реформ та перегляду законодавства для захисту прав та інтересів старшого покоління. Для ефективного вирішення цих викликів необхідно розробляти та впроваджувати комплексні політичні реформи, які враховують потреби та інтереси різних груп населення. Прийняття цих реформ вимагає активного співробітництва між урядом, громадськістю та іншими зацікавленими сторонами.

Важливо наголосити на необхідності постійного моніторингу демографічних та соціальних тенденцій, а також на вчасному реагуванні на зміни, що відбуваються в суспільстві. Тільки шляхом спільних зусиль та відповідальних політичних рішень можна забезпечити стабільність та процвітання країни у майбутньому.

Література

1. Japan's demographic transition and the productivity challenge
URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/9789264250543-5-en/index.html?itemId=/content/component/9789264250543-5-en>
2. Millennials now outnumber baby boomers in Canada
URL.: <https://www150.statcan.gc.ca/n1/daily-quotidien/240221/dq240221a-eng.htm?indid=4236-4&indgeo=0>

Вольська С.Д.
студентка 1-го курсу бакалаврів
спеціальності 052 Політології
ФМВПС ОНУ імені І. І Мечникова

Науковий керівник:
доктор політичних наук, професор
професор кафедри політології **Коч С.В**

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У ПОЛІТИЦІ VS ПОЛІТИКА ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Штучний інтелект (ШІ) — це галузь комп'ютерних наук, що займається створенням машин, здатних виконувати завдання, які, як традиційно вважалося, вимагають людського інтелекту. Це включає такі здібності, як розуміння мови, навчання, сприйняття, вирішення проблем і адаптація до нових ситуацій. Штучний інтелект працює за допомогою поєднання великих обсягів даних, алгоритмів машинного навчання та обчислювальної потужності. Сфери застосування штучного інтелекту широкі й різноманітні, вони зачіпають практично всі галузі життя: економіку, політику, охорону здоров'я та ін.

Сфера вплив ШІ є значною: автоматизує рутинні завдання, підвищує продуктивність сприяючи інноваційним робочим моделям. Основна роль штучного інтелекту в тому, щоб забезпечити автоматизацію та оптимізацію процесів у різних сферах життя, створити умови для розв'язання складних завдань, які раніше вимагали значних людських ресурсів та часу.

У політиці, штучний інтелект допомагає урядам та політичним партіям аналізувати великі обсяги даних для прийняття оптимальних рішень. Наприклад, системи ШІ можуть аналізувати громадську думку через соціальні мережі, прогнозувати економічні тенденції та допомагати в управлінні кризовими ситуаціями. Виборчі кампанії використовують ШІ для аналізу виборчих даних та спрямування своїх зусиль на найбільш важливі аудиторії. ШІ дозволяє політикам та урядовим структурам ефективніше виконувати обов'язки, зменшуючи час, затрачений на прийняття рішень, та покращуючи якість прийнятих рішень.

Вплив ШІ на політичні процеси. Автоматизація прийняття рішень в урядових структурах є однією з ключових ролей штучного інтелекту в сучасній політиці. Завдяки ШІ, урядові органи можуть ефективно аналізувати великі обсяги даних, використовуючи алгоритми машинного навчання та штучного інтелекту. Це допомагає виявляти тенденції, прогнозувати можливі наслідки рішень та оптимізувати процеси управління. Наприклад, системи ШІ можуть автоматично аналізувати дані про економічний розвиток, демографічні тенденції, соціальні потреби тощо, щоб надати урядам обґрунтовані рекомендації щодо прийняття стратегічних рішень.

Використання ШІ у виборчих кампаніях відкриває можливості для політиків та політичних партій, але й одночасно є питання про маніпулювання громадською думкою. ШІ обробляє великі обсяги даних з соціальних мереж, де громадяни висловлюють думку та політичні погляди. Це надає політичним кампаніям можливість *мікротаргетингу* – спрямовування реклами та інформації на цільові аудиторії з мінімальними витратами.

Проте використання ШІ у виборчих кампаніях породжує й питання щодо етики та справедливості. Алгоритми можуть створювати фільтровану інформаційну бульбашку, де громадяни отримують лише інформацію, яка відповідає їхнім вже існуючим поглядам, що призводить до подальшого політичного розколу та збільшення польового конфлікту. Крім того, можливість використання ШІ для розповсюдження дезінформації та фейкових новин руйнує довіру до демократичних процесів та вільних виборів. Використовуючи дані комерційних брокерів, які мають детальну інформацію про те, що люди читають, дивляться, купують і яка їхня політична поведінка, політтехнологи за допомогою генеративного ШІ отримують можливість створювати саме той меседж, який допоможе виборцю ухвалити остаточне рішення.

Етичні аспекти використання ШІ в політиці. Питання конфіденційності даних та приватності особи стає актуальним у контексті застосування штучного інтелекту у політиці. ШІ обробляє такі дані як: історія браузера, чи медіа-пости, геолокаційні дані – це все ставить під сумнів приватність громадян. Коли урядові структури чи політичні партії отримують доступ до особистих даних громадян з метою аналізу та використання, існує ризик неправомірного використання цих даних або їх втрати. Наприклад, можливість профілювання громадян на основі їхніх особистих даних може призвести до недопущення до важливих ресурсів чи послуг або навіть до дискримінації на політичній основі. Захист приватності особистих даних у політичному контексті стає надзвичайно важливим для збереження довіри громадян до демократичних процесів.

Регулювання у використанні ШІ в політиці. Розвиток технології ШІ, потребує експертизи з боку політичних наук, правознавства, соціології та ін. Важливо, щоб фахівці надавали вчасний аналіз впливу ШІ на суспільство та політичні системи. Експертна оцінка допомагає розуміти ризики, виявляти недоліки та інші проблеми, що можуть виникнути в результаті застосування ШІ. Регулярний моніторинг впливу ШІ на політичні процеси необхідний для виявлення змін у динаміці та пошуку нових тенденцій. Він дозволяє вчасно реагувати на негативні явища та приймати відповідні заходи для забезпечення ефективного та справедливого використання ШІ у політичних цілях.

Міжнародна співпраця у сфері регулювання використання ШІ дозволяє обмінюватися досвідом та практиками використання ШІ в політичних процесах. Це допомагає уникнути дублювання зусиль та виявлення оптимальних підходів до вирішення проблем. Міжнародна співпраця сприяє створенню міжнародних нормативних актів, які встановлюють принципи та

стандарти щодо використання ШІ. Це може включати: розробку кодексів поведінки, принципів етичного використання ШІ, а також механізмів контролю та взаємодії. Міжнародна співпраця сприяє вирішенню перехресних проблем, таких як кібербезпека, захист приватності даних та боротьба з дезінформацією. Об'єднані зусилля країн можуть забезпечити більш ефективну реакцію на загрози, пов'язані з використанням ШІ в політичних цілях.

Одним з основних напрямків актуалізації є використання ШІ для аналізу громадської думки та передбачення трендів у політичних процесах. Аналітика соціальних мереж, аудіо та відео контенту дозволяє здійснювати глибокий аналіз стану суспільства, настроїв громадян та динаміки політичних подій. Також актуалізація включає розвиток систем електронного голосування та онлайн-консультацій, що дозволяє забезпечити більшу залученість громадян до політичних процесів та забезпечити більшу прозорість та демократію у вирішенні питань.

Висновки. Штучний інтелект відкриває нові можливості для політичних процесів, проте вносить виклики та ризики, які потребують уважного розгляду та регулювання. Використання ШІ в політиці може покращити ефективність управління, прийняття рішень та залучення громадськості, проте воно також може породжувати питання щодо приватності даних, біасів в алгоритмах та маніпуляції громадською думкою. Важливо розвивати міжнародну співпрацю у сфері регулювання використання ШІ, створюючи міжнародні стандарти, кодекси етики та механізми контролю. Для успішного впровадження ШІ в політику необхідно забезпечити прозорість, відкритість та етичність у використанні технологій, забезпечуючи при цьому захист прав та інтересів громадян.

Активний діалог між урядовими структурами, експертами з ШІ та громадськістю є важливим для створення збалансованого підходу до використання технологій у політиці.

Література

1. Сабов І. Політичний аспект використання штучного інтелекту. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2018 № 1. С. 77–80. URL: https://www.researchgate.net/publication/343068654_Politicnij_aspekt_vik_oristanna_stucnogo_intelektu
2. Темна ера ШІ: чому етика штучного інтелекту є важливою. *Forklog* 23.05.2023 URL: <https://forklog.com.ua/exclusive/temna-era-shi-chomu-etyka-shtuchnogo-intelektu-ye-vazhlyvoyu>.
3. Спесивцева О. Регулювання штучного інтелекту: досвід США. *Центр демократії та верховенства права*. 06.14.2023. URL: <https://cedem.org.ua/analytics/shtuchnyi-intelekt-usa/>
4. Ракитянська К. Міжнародні стандарти регулювання штучного інтелекту: аналіз актів, розроблених за результатами Хіросімського процесу з ШІ. *jurliga.ligazakon* URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/225406_mzhnarodn-

standarti-regulyuvannya-shtuchnogo-ntelektu-analz-aktiv-rozroblenikh-za-rezultatami-khrosmskogo-protsesu-z-sh

5. 2024 році понад 2 мільярди людей проголосують. Уже зараз всі хвилюються через ШІ. Що відбувається? Як і хто використає штучний інтелект для перемоги на виборах та чому нейромережі можуть зруйнувати демократію. *Економічна правда*. 19.10.2023.
URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/10/19/705624/>
6. Конфіденційна інформація, інформація про особу та персональні дані: співвідношення і регулювання. *Центр демократії та верховенства права*. 24 січня 2019. URL: <https://cedem.org.ua/analytics/konfidentsijna-informatsiya-informatsiya-pro-osobu-ta-personalni-dani-spivvidnoshennya-i-regulyuvannya/>

Тягній Д.А.

бакалавр спеціальності 052 Політології
факультету міжнародних відносин, політології та соціології
ОНУ імені І. І. Мечникова

Науковий керівник:
доктор політичних наук, професор,
професор кафедри політології **Мілова М.І.**

ОПОЗИЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ПОЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ: ОСНОВНІ ТИПИ, МОДЕЛІ ТА МЕТОДИ

Ключовою характеристикою демократичного режиму сучасна політична наука визнає наявність альтернативних політичних суб'єктів, здатних впливати на прийняття політичних рішень, тобто наявність опозиції. За умов розвинутої, або консолідованої демократії політичні опозиції забезпечує зміну політичних сил і груп у керівництві країною, кадрове оновлення в структурах влади, також здійснення контролю за політичною владою. Вивчення її ролі та місця у будь-якому суспільстві викликали інтерес науковців у всі часи з моменту виникнення опозиції як політичного феномену.

На думку української дослідниці Г. Зеленько, слід розрізняти два напрямки в розумінні політичної опозиції: етимологічне і інституціональне, тобто інституціоналізована та неінституціоналізована. Перший дає широкий зміст терміну, де акцент робиться на діяльності опозиції. Етимологічний напрямок розглядає опозицію як протилежність одній політиці до іншої. Звідси, в протиставлення однієї політиці до іншої потрапляє феномен лобізму, а також групи тиску, зіткнення інтересів локальних груп з приводу локальних проблем, які не мають відношення до політики. З точки зору інституціонального підходу під опозицією розуміється діяльність політичних партій в парламенті. Поєднує ці два підходи те, що опозиція виникає тільки на протигагу влади. Вона не існує поза владою, вона їй протиставлена, тому опозиція є там, де є влада. [1]

Щодо типів, вчені розрізняють *цивілізовану опозицію* – це коли суперечності між більшістю й меншістю не ставлять під загрозу основи конституційної та правової системи. У класичному розумінні цивілізована опозиція – це коли не тільки партія, що перемогла, визнає законність і справедливість правил гри, а й партія переможена, хоч саме їй це дається нелегко. Зрештою, політичні перемоги й поразки не є остаточними: слід потерпіти до наступних виборів.

Конструктивна опозиція має бути альтернативною, а не антагоністичною політиці, стратегії й тактиці панівної владної еліти. Наявність сильної опозиції в державі є свідченням політичного здоров'я системи, створює умови для плюралізму ідей, здорової конкуренції, забезпечує контроль за діями чиновників. О. Кокорев та Б. Бойко вважають, що Україні потрібна сильна опозиція, яка буде контролювати владу, звертати увагу на недоліки і пропонувати реальні та ефективні реформи. Наявність сильної опозиції – неодмінна умова для формування чесної, некорумпованої влади, яка буде діяти в інтересах народу [2, с.37-38].

Наявність опозиції пов'язана як з різномірністю суспільства, що обумовлює неможливість постійно зберігати в ньому стійкість і незмінність політичних стосунків, так і з властивостями самої людини. Адже в природі людини як соціальної істоти закладено прагнення пропонувати в сферах життя, що зачіпають його інтереси, альтернативні проекти, здійснювати пошук нового, долати встановлені обмеження.

У 1966 р. відомий політолог Р. Даль, аналізуючи основні параметри політичної опозиції у західних демократіях, виділив чотири основні моделі: британську, континентальну, скандинавську та американо-швейцарську. [3]

Перша модель – англійська або «вестмінстерська», характеризується наявністю двох добре організованих головних партій, з чого випливає зосередженість опозиції в одній партії. Відносини між такими партіями строго змагаються у парламенті та на виборах, що призводить до різких відмінностей опозиції від правлячої партії. Основне протиборство з-поміж них відбувається на парламентських виборах, причому парламент є щоденним місцем протиборства.

Друга модель існує у низці країн Західної Європи з парламентськими системами правління. Там опозиція представлена кількома партіями і тому боротьба між ними носить не такий характер змагання. Вирішальним місцем протистояння між ними є коаліційний торг після виборів з метою формування виконавчої влади. Відповідно, і стратегія опозиції спрямована не на завоювання парламентської більшості, а на збільшення кількості місць у парламенті, що дає їй додаткові переваги в ході коаліційного торгу.

Виділення третьої моделі опозиції – скандинавської – передбачає включення механізмів соціального партнерства. Тут більшу роль відіграє політичний торг, але головна відмінність від попередньої моделі полягає в тому, що рамки торгу суттєво розширені. По ряду ключових питань переговорний процес охоплює значно більше коло учасників, ніж у попередній

моделі, включаючи найбільші асоціації підприємців та роботодавців, профспілки та ін.

Опозиція в четвертій моделі є найбільш далекою від класичної. Політичні партії тут відрізняються слабкою внутрішньою єдністю та децентралізованістю та розрізненістю. Примітною рисою країн, що належать до цієї моделі, є те, що в них взагалі немає протиставлення між опозицією та урядом. Примітною рисою країн, що відносяться до цієї моделі, є те, що в них взагалі відсутнє вирішальне місце протиставлення між опозицією і урядом. Розділова лінія між опозицією і урядом проходить не між партіями, а всередині них.

Опозицію можна характеризувати як різні рухи, організації, як один з проявів політичного процесу. Форми політичної участі залежать від цілей цього заходу, які будуть позначені в процесі виявлення та встановлення ключових характеристик протесту. Розрізняють індивідуальну та колективну, добровільну та примусову, активну та пасивну, традиційну та новаторську, легітимну та нелегітимну, охоронні види політичної участі. Залежно від цього виділяються види політичної участі: у виборах, у прийнятті рішень, в управлінні, у відборі політичних лідерів та контролі за їх діяльністю, у прийнятті, реалізації та охороні законів, у виборчих та інших політичних кампаніях, політичних мітингах та зборах; сприйнятті та передачі політичної інформації; у страйках, масових акціях громадянської непокорності, визвольних війнах та революціях, у діяльності політичних партій та громадських організацій тощо. За масштабом політична участь проявляється на місцевому, регіональному та національному рівнях.

Ці форми протесту можуть включати мирні демонстрації, страйки, громадянську непокорність, петиції, а також більш радикальні методи, такі як збройний опір або терористичні акти. Важливо відзначити, що види протесту можуть змінюватись в залежності від політичного контексту, культурних традицій та соціальних умов конкретного суспільства, висунення політичних чи економічних вимог.

Таким чином опозиція як політичний інститут та громадські рухи є нерозривною частиною загального політичного процесу і має місце у будь-якому суспільстві. Але її мета, роль та характерні риси пов'язані з типом політичної системи і політичного режиму в цілому, що і дозволяє стверджувати про системні види та особливості опозиції як сучасного феномену.

Література

1. Зеленько Г.І. Опозиція інституціоналізована та неінституціоналізована: аналіз ефективності в Україні // Наукові записки Ін-ту політ. і етносоц. дослід. ім. І. Ф. Кураса. 2015. Вип. 5(67). С. 275–290.
2. Кокорев О.В., Бойко Б.В. Види і типи опозиції в сучасному політичному просторі // Актуальні проблеми політики. 2017. Вип. 59. С. 33–41.
3. Даль Р. Поліархія. Участь у політичному житті та опозиція.— Харків: Каравела, 2002. — 216 с.

Якобчук Т.В.
бакалавр спеціальності 052 Політології
факультету міжнародних відносин, політології та соціології
ОНУ імені І. І. Мечникова

Науковий керівник:
доктор політичних наук, професор
професор кафедри політології **Мілова М.І.**,

ЕЛЕКТРОННИЙ ПАРЛАМЕНТ: СВІТОВИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ ДОСВІД

Електронний парламент (E-parlament), як складова ще більш широкого поняття електронного урядування (E-government), є системою електронної взаємодії учасників парламентських процесів між собою, а також з іншими державними органами, бізнес-структурами, громадянами, зарубіжними та міждержавними утвореннями. Дослідники до сучасних світових тенденцій розвитку електронного парламенту відносять: його раціональне управління, надійна, гнучка інфраструктура, система для управління всіма парламентськими документами, бібліотека і дослідні послуги, які підтримуються ІКТ, веб-сайт, що пропонує у значному обсязі своєчасну і повну інформацію з декількома каналами для доступу до нього, різні методи для взаємодії з громадянами за допомогою традиційних засобів зв'язку, а також нові, більш інтерактивні медіа.

По суті, електронний парламент — орган законодавчої влади, який як один із центрів концентрації політичної влади спрямований на забезпечення ефективної взаємодії між парламентаріями і представниками громадянського суспільства з використанням інформаційно-комунікаційних технологій на засадах верховенства права, прозорості, доступності та підзвітності діяльності.

Щодо стратегії електронного парламентаризму та правової основи запровадження його в Україні можна визначити, що це необхідний крок для сучасного розвитку держави. Він відкриє для країни новий етап в політичному майбутньому, оскільки має на увазі сучасні вимоги до цієї структури. Він надає можливість кожному громадянину країни взяти участь у поточному політичному процесі та висловити свою думку, надає можливість разом приймати спільні рішення.

Одним із важливих аспектів стратегії є забезпечення захисту інформаційних ресурсів парламенту, що передбачає посилену взаємодію з центральними органами виконавчої влади зі спеціальним статусом. Це сприятиме збереженню конфіденційності та цілісності даних, що обробляються в електронній системі парламенту.

Електронний парламентаризм є невід'ємною складовою сучасного політичного життя, особливо в контексті зростаючої ролі інформаційних технологій та комунікаційних засобів. Основними теоретичними засадами

аналізу є розуміння електронного парламентаризму як форми політичного участі що базується на використанні електронних засобів комунікації для забезпечення відкритості, доступності та ефективності парламентських процесів. Правові аспекти включають в себе розробку відповідного законодавства, яке регулює використання інформаційних технологій у парламентській діяльності, забезпечуючи права та свободи громадян у цифровому середовищі.

Разом з тим європейські практики мають величезний позитивний досвід запровадження електронного парламенту про що, зокрема, свідчить передбачення можливості для громадян ЄС підтримувати громадські ініціативи через Інтернет. Громадянська ініціатива реєструватиметься у спеціальному Інтернет-реєстрі, забезпеченому Є Комісією, і публікуватиметься на відповідній веб-сторінці. Також передбачено онлайн-збір декларацій на підтримку ініціатив через систему реєстрації, сертифіковану на відповідність нормуючому розпорядженню. Онлайн-збір декларацій про підтримку ініціативи регламентується параграфом 6 описаного розпорядження. По суті започатковано систему безпосереднього волевиявлення у масштабі ЄС, у якій головну технічну роль відведено засобам Інтернет-комунікації [1].

Не дивлячись на негативні підсумки голосування за проектом Конституції, отримані у Франції та Нідерландах влітку 2005 р., саме вони стали каталізатором оновлення принципів, процедури і змісту взаємовідносин керівних органів ЄС та громадян. Відтак заступник голови Єврокомісії М. Вальстрьом, після тривалих консультацій, у липні того ж 2005 р. представила Комісії свої пропозиції щодо модернізації практики комунікацій («План дій з культури інформаційної політики в країнах ЄС»). Під її керівництвом розроблено також «План Д: демократія, діалог та дебати» (жовтень 2005 р.) і, нарешті, «Біла книга з комунікаційної політики ЄС». План D Європейської комісії щодо демократії, діалогу та дебатів утворює межі, у яких національні уряди мали проводити дебати щодо майбутнього Європи у 25 країнах ЄС.

У «Білій книзі» пропонується кардинально новий підхід – рішуча відмова від одностороннього зв'язку з населенням до посилення діалогу, який зафіксоване в Договорі про ЄС і в Хартії основних прав громадян ЄС, право громадян на інформацію та свободу слова. Основними принципами стали включення (Inclusiveness), різноманітність (Diversity) й участь (Participation).

Прикладом можна розглядати Данію, яка посідала перші місця по індексам електронної участі та її розвитку, у якій формувалася основна інфраструктура електронного урядування й базові компоненти (портал, платіжний шлюз, документообіг, відкриті ключі, реєстри ідентифікаційних номерів). Вже в 2008 році на державному порталі з'явилися перші можливості проведення онлайн-платежів.

Україна в свою чергу робить величезні кроки на шляху становлення електронної демократії та електронного урядування в цілому. Згідно з рейтингом Індексу е-урядування ООН 2016 року Україна покращила результат на 25 позицій, а якщо розглядати індекс електронної участі, то наша держава з

77 місця (станом на 2014 р.) підійнялась на 32 місце (станом на 2016 р.). Це зумовлено передусім тим, що в Україні запрацювала система е-петицій до Президента України, до Верховної Ради, до Кабінету Міністрів України. Окрім цього, працює ще й єдина система місцевих е-петицій [2, с. 20].

За останні роки відбувалося масштабне впровадження Е-парламенту у Верховній Раді України за трьома етапами: технічне переозброєння, навчання народних депутатів та працівників Апарату ВР, а також технічна експлуатація. Були визначені основні стратегічні цілі, серед яких: розробка національних і міжнародних стратегій щодо побудови справедливого й інклюзивного інформаційного суспільства; посилення зв'язку між законодавчими органами та зацікавленими сторонами; поліпшення рівності доступу до законів та законотворчого процесу в країні та багато інших.

Не дивлячись на досягнення, в українській стратегії, звісно, залишається багато проблем, серед яких: недосконалість правового механізму забезпечення ресурсної підтримки розвитку інструментів електронної демократії; відсутність цілісного бачення державою стратегії розвитку електронної демократії як інституції; недостатній рівень цифрової та правової грамотності державних службовців щодо розроблення та впровадження законодавчої бази у сфері електронної демократії та її інструментів і та ін.

Електронний парламентаризм може стати ключовим інструментом у вдосконаленні демократичних процесів у сучасному світі, якщо буде враховано як теоретичні, так і правові аспекти його функціонування, а також будуть вжиті заходи для подолання інформаційних викликів та нерівностей у доступі до технологій.

На завершення можна відзначити, що запровадження електронного парламентаризму стає необхідним інструментом модернізації урядування не тільки в Україні, а у всьому світі. Правильне використання цифрових інструментів може вплинути на українську демократію, а саме підвищити її рівень до сучасних вимог та дотримання ключових аспектів удосконалення демократії.

Література

1. Федонюк С.В. Правові основи демократії участі в Європейському Союзі, URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/1224/3/Fedoniuk.pdf>
2. Чукут С.А. Впровадження електронного парламенту в Україні в контексті сучасних світових тенденцій. Вилучено з <https://ktpu.kpi.ua/wp-content/uploads/2016/02/Vprovadzheniya-elektronnogo-parlamentu.pdf>

Петриченко Д. О.
студентка 1-го курсу бакалаврів
спеціальності 052 Політології
ФМВПС ОНУ імені І. І. Мечникова

Науковий керівник:
доктор політичних наук, професор
професор кафедри політології **Коч С.В.**

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДТРИМКИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ

Внутрішньо переміщені діти (ВПД) зазнають наслідків військових конфліктів у своїх країнах. Діти, які перебувають у стані внутрішньої переміщеності, часто піддаються психологічному та емоційному стресу. Недостатність ресурсів та інфраструктурні проблеми можуть призвести до обмеження доступу до освіти, медичних та інших соціальних послуг, що стає об'єктом політичної та соціальної уваги у відповідних країнах.

Показовою є статистка по країнам, які охоплені війною в останні десятиріччя.

Статистика по Україні станом на 14 квітня 2024 року: 1) 5,2 мільйона дітей в Україні стали внутрішньо переміщеними особами внаслідок війни. Це складає понад 60% від загальної кількості дітей в Україні; 2) 2,8 мільйона дітей змушені були покинути свої домівки та переїхати до інших регіонів України; 3) 2,4 мільйона дітей залишаються в зонах активних бойових дій. Найбільше постраждали: Донецька (1,1 мільйона дітей ВПО); Київська (0,7 мільйона); Харківська (0,6 мільйона) та Запорізька (0,4 мільйона) області.

Статистика по Сирії станом на 14 квітня 2024 року: 13,6 мільйона дітей в Сирії потребують гуманітарної допомоги. З них: 1) 6,5 мільйона дітей є внутрішньо переміщеними особами (ВПО); 2) 7,1 мільйона дітей залишаються в зонах активних бойових дій.

Статистика по Південному Судану станом на 14 квітня 2024 року: 2,4 мільйона дітей в Південному Судані потребують гуманітарної допомоги. З них: 1) 1,7 мільйона дітей є внутрішньо переміщеними особами (ВПО); 2) 700 000 дітей залишаються в зонах активних бойових дій.

Соціальні аспекти: воєнний конфлікт має серйозний негативний вплив на психоемоційний стан дітей-внутрішньо переміщених осіб. Діти-ВПО часто відчують стрес, тривогу, страх та посттравматичний синдром внаслідок пережитих насильств і втрати близьких. Брак доступу до психологічної підтримки та професійної допомоги може поглибити психічні та емоційні проблеми у цієї категорії дітей.

Методи психосоціальної підтримки включають індивідуальні консультації з психологами, групову терапію, мистецьку терапію та підтримку рідних. Застосування кращих практик включає розвиток безпечного

середовища, створення програм з психосоціальної підтримки на основі культурного контексту та урахування індивідуальних потреб дітей. Співпраця з міжнародними та місцевими організаціями може сприяти обміну кращими практиками та ресурсами для покращення доступу дітей-ВПО до психосоціальної підтримки.

Забезпечення доступу до якісної освіти є основною потребою для ВПД, що допомагає їм зберігати надію та розвивати свої здібності навіть у складних умовах. Адаптивні програми та ресурси, такі як індивідуальні навчальні плани та спеціально підготовлені вчителі, допомагають забезпечити ефективну освіту для дітей-ВПО з різними потребами. Партнерство між урядовими органами, школами, громадськими організаціями є ключовим для забезпечення доступу дітей-ВПО до якісної освіти та підтримки їхнього навчання.

Забезпечення доступу до медичних послуг та охорони здоров'я також є життєво важливим для дітей-ВПО, оскільки вони часто стикаються зі збільшеним ризиком травм, захворювань та психологічних проблем. Медичні послуги для дітей-ВПО повинні бути доступними та якісними, незалежно від їхнього статусу чи місця проживання.

Політичні аспекти: держава має ключову роль у забезпеченні прав та потреб внутрішньо переміщених дітей через розробку та реалізацію національних стратегій та програм дій. Держава повинна забезпечувати фінансову та інституційну підтримку для реалізації програм та послуг, спрямованих на захист дітей. Міжнародні організації, такі як ЮНІСЕФ, Міжнародний Комітет Червоного Хреста та інші, відіграють важливу роль у наданні гуманітарної допомоги та технічної підтримки для забезпечення потреб ВПД.

Правові рамки та політичні інструменти для захисту прав дітей-ВПО.

Міжнародне право: 1) Конвенція ООН про права дитини (1989): Цей основоположний документ встановлює всебічні права дітей, включаючи право на життя, здоров'я, освіту, ігри та відпочинок, а також захист від насильства, експлуатації та дискримінації; 2) Протокол до Конвенції ООН про права дитини стосовно торгівлі дітьми, дитячої проституції та дитячої порнографії (2000): Цей протокол доповнює Конвенцію, спеціально зосереджуючись на захисті дітей від експлуатації та жорстокого поводження; 3) Загальна декларація про права людини (1948): Цей документ проголошує фундаментальні права та свободи, які належать усім людям, включаючи дітей.

Європейське право: 1) Європейська конвенція про права людини (1950): Ця конвенція гарантує низку прав, які стосуються дітей, включаючи право на життя, свободу та особисту безпеку, право на освіту та право на свободу вираження думок; 2) Директива ЄС про тимчасовий захист у разі масового вимушеного переміщення осіб (2001): Ця директива встановлює стандарти для надання тимчасового захисту та допомоги особам, які були змушені покинути свої домівки через збройний конфлікт або стихійні лиха.

Національне законодавство України: 1) Конституція України (1996): Найвищий закон України гарантує всім людям, включаючи дітей, рівні права та

свободи; 2) Закон України «Про захист прав дитини» (2001): Цей закон визначає основні принципи та норми захисту прав дитини в Україні; 3) Національний план дій щодо реалізації прав дитини на період до 2023 року: Цей план визначає пріоритетні напрямки та заходи щодо захисту прав дитини в Україні;

Організації, які захищають права дітей-ВПО України: 1) Представництво ООН з питань біженців: надає допомогу та захист дітям-ВПО в Україні; 2) Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ): ЮНІСЕФ працює над покращенням життя дітей в Україні, включаючи дітей-ВПО; 3) Український фонд дитини: Український фонд дитини надає гуманітарну допомогу та підтримку дітям, які постраждали внаслідок війни.

Адвокація та захист інтересів дітей-ВПО на політичному рівні. Захист прав дітей-ВПО потребує активних зусиль на політичному рівні. Адвокація, спрямована на підвищення обізнаності про проблеми внутрішньо переміщених дітей та сприяння прийняттю політики, яка відповідає їхнім потребам, є ключовим інструментом для досягнення цієї мети.

Існує багато різних методів адвокації, які можна використовувати для захисту прав дітей-ВПО на політичному рівні. Деякі з найпоширеніших методів включають: Зустрічі з політиками; Листи та електронні листи; Кампанії в соціальних мережах; Петиція; Публічні виступи.

Роль ЗМІ. ЗМІ відіграють важливу роль у приверненні уваги громадськості до проблем дітей-ВПО шляхом висвітлення їхніх історій та потреб через різноманітні медійні формати.

Способи, якими ЗМІ можуть допомогти: 1) Інформування громадськості: ЗМІ можуть інформувати громадськість про проблеми, з якими стикаються діти-ВПО, такі як втрата дому, насильство, дискримінація та обмежений доступ до освіти та охорони здоров'я; 2) Мобілізація підтримки: ЗМІ можуть мобілізувати підтримку ВПД, заохочуючи людей до пожертвувань, волонтерства та адвокації за їхні права; 3) Сприяння позитивним змінам: ЗМІ можуть сприяти позитивним змінам, висвітлюючи успішні історії дітей-ВПО та закликаючи до змін політики, які їм допоможуть.

Важливо, щоб ЗМІ висвітлювали проблеми дітей-ВПО відповідально та етично. Це включає в себе: *Захист дітей від шкоди:* НЕ розголошувати особисту інформацію дітей-ВПО або не ставте їх під загрозу. *Звернення за згодою:* Отримувати згоду дітей-ВПО та їхніх батьків або опікунів перед інтерв'ю або зйомкою. *Надання підтримки:* Надавати дітям-ВПО та їхнім сім'ям підтримку після інтерв'ю або зйомки. Висвітлення проблем внутрішньо переміщених дітей може мати значний вплив на їхнє життя.

Висновки. Підтримка дітей-ВПО в умовах воєнного конфлікту потребує комплексного підходу, який включає як соціальні, так і політичні аспекти. Важливо створити безпечне та сприятливе середовище, яке дозволить цим дітям розвиватися та жити повноцінним життям.

Кожен з нас може зробити свій внесок у покращення життя ВПД. Разом ми можемо зробити світ кращим для цих дітей.

Важливо пам'ятати, що внутрішньо переміщені діти – це не просто жертви війни. Це маленькі герої, які пережили трагедію і потребують нашої підтримки.

Література

1. Центр громадянських свобод України.
URL: <https://ccl.org.ua/> (дата звернення:)
2. Міністерство соціальної політики України. Внутрішньо переміщені особи
URL: <https://www.msp.gov.ua/timeline/Vnutrishno-peremishcheni-osobi.html>
3. Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/>
4. Офіс уповноваженого ВРУ з прав людини.
URL: https://ombudsman.gov.ua/?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTEAAAR3DQGI1zfHzUdyr5bH4WAptdLQvxcyXZ_E-DxoBrmM3nevPFg2fwPN4KeA_aem_AZ8aLqbWhM3dGckzLPck5cptixifagfvSaW9_r0QFI7XXEJLyiouMNzu7KZcYwDuTJ7A8mwWFtaRuom9LXbK2YXm
5. Ukraine. UNICEF. UNICEF. URL: <https://www.unicef.org/topics/ukraine>
6. UNICEF Ukraine. UNICEF. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/en>

Знахаренко І.Б.

бакалавр спеціальності 052 Політології
факультету міжнародних відносин, політології та соціології
ОНУ імені І. І. Мечникова

Науковий керівник:

кандидат політичних наук, доцент
доцент кафедри політології **Милосердна І.М.**

ТЕОРІЯ «БУФЕРНИХ ДЕРЖАВ» В АНГЛО–АМЕРИКАНСЬКОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Політичний дискурс представляє собою офіційний обмін аргументованими думками стосовно вибору найбільш доцільних дій для вирішення різних суспільних проблем. Він відіграє важливу роль у політичному світі, його метою є залучення всіх громадян до процесу ухвалення рішень, переконання інших у правильності обраного шляху за допомогою достовірної інформації та логіки, а також роз'яснення, який курс дій є найбільш ефективним для вирішення суспільної проблеми. Особливе місце в англо–американському дискурсі займає теорія буферних держав, оскільки буферні закони відіграють провідну роль у міжнародних відносинах та в світовому політичному процесі.

Дослідження проблема буферності відображені в працях зарубіжних та вітчизняних вчених і політичних діячів: Дж. Керзона, Ж. Клемансо, Н. Спайкмена, Зб. Бжезінського, Ж. Готтманна, Л. Цимбурського, О. Білоруса, М. Дністрянського, Ю. Брайчевського, М. Мальського, М. Мацяха та ін.

Категорію «буферність» слід розуміти у контексті «проміжного положення», як певне лімінальне положення між часто цивілізаційно та культурно різними світами [1]. Це поняття в більшості характеризує геополітичне положення, хоча може бути застосоване для поглиблення в соціально – політичні розколи, розвиток нових інституційно – правових форм.

Де – факто стан «буферності» є притаманний у тій чи іншій мірі багатьом країнам, а також їх територіальним сукупностям. В Античності прикордонні регіони Римської імперії називали «лімітрофами».

Історичними прикладами існування буферних держав у ХІХ–ХХ ст. можна назвати: 1) Бельгія, яка в ХІХ – першій пол. ХХ ст. розмежовувала Францію і Німеччину; 2) Корея, яка розмежовувала сфери інтересів Китаю і Японії; 3) Далекосхідна республіка, що існувала в 1920–1922 рр. і виконувала роль буферної держави між РРФСР і Японією; 4) Польща у міжвоєнний період розмежовувала Німеччину і Радянський Союз; 5) Таїланд (Сіам) був буферною державою між британськими і французькими колоніальними володіннями у материковій Південно-Східній Азії; 6) Незалежний до 1959 р. Тибет розмежовував впливи Індії і Китаю.

Буферні держави відіграють важливу роль у міжнародних відносинах. Вони виконують наступні функції :

- запобігання конфлікту, безпосереднім зіткненням між сусідніми державами чи регіонами. Їх геополітичне положення створює простір та зону відгородження, що знижує напруження та зменшує вірогідність прямих зіткнень;
- пом'якшення геополітичних протиріч, пом'якшення напруги та зменшення вірогідності конфлікту, виступаючи в якості посередників чи дипломатичних майданчиків для перемовин;
- захист інтересів сусідніх держав, яке може відбуватися за допомогою надання фізичного захисту, створення безпечних зон чи гарантування нейтралітету у випадку конфлікту між сусідніми країнами;
- регулювання міграції та потоком товарів.

Отже, буферна держава або держава, яка має потенціал стати такою, має здатність самостійно збалансувати відносини з великими державами шляхом розроблення буферних стратегій та інтеграції регіональних ресурсів. Сьогодні прийнято виокремлювати три типи активних буферних ефектів: економічна буферизація, буферизація безпеки та геополітична буферизація.

Що стосується проблеми ролі буферних держав в англо – американському політичному та геополітичному просторі, то слід зазначити, що вона не є однозначною.

В США в межах наукового дискурсу на різних етапах його становлення існують декілька основних точок зору та підходів до буферної держави. Такий тип держави представлений у різний типологічний спосіб:

- геополітичний захист: США виявляють виникнення «зони відчуження» чи дослідження навколо своїх кордонів, щоб забезпечити безпеку та

захист своїх інтересів. Це може статись пізніше чи у зв'язку зі створення стабільних урядів та воєнних союзів на кордонах США;

- підтримка та свободи: США також обмежують буферні держави, щоб розповсюджувати демократичні цінності та свободу. Вони можуть активно підтримувати країни, які можуть бути використані для управління регіоном, для проведення ефективних реформ щодо розвитку інститутів громадянського суспільства та реалізації демократичних перетворень;
- економічний інтерес, який може супроводжуватися контролем підвищеними ризиками, забезпечення доступу до ринку чи захисту своїх торгових партнерів від ризиків;
- стримування ворожих сил та ідеологій. США можуть припускати запобігання підозрілих станів, щоб розповсюдження ворожих режимів чи розслідування та укріпити свої підозри в міністерстві.

Отже, поняття «буферного простору» виникає в контексті системного підходу до геополітичного світу. Ця концепція формується в умовах регіональної та глобальної конкуренції і передбачає існування постійної динамічної боротьби між державами. Буферність може розглядатися як змінний стан, що може виникати протягом певного періоду часу і бути ліквідованим в інший момент. Буферні держави ніколи не виникають у абсолютному полі влади, а у випадку їх з'явлення, їхня незалежність може бути під загрозою з боку сильніших військових сил.

Література

1. Мальський М. Теорія міжнародних відносин / М. Мальський, М. Мацяк. К.: Наукова думка, 2003. 380 с.
2. Арон Р. Ми і війна між націями. Пер. з фр. К.: Юніверс, 2000. 688 с.
3. Вегеш М., Вегеш І. Геополітична думка України наприкінці XIX – в першій половині XX ст. через призму державотворення. Geopolitical thought of Ukraine at the end of XIX – in the first half of XX century. Regional Revue. Trebisov, Slovenska republika. 2020. No. 2.Vol. 1. P. 71–97.
URL:<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/32419>
4. Дністрянський М. С. Геополітичні доктрини і підходи : критичний аналіз методології. Львів: ЛНУ, 2003. 111 с.

Моргуліс М.М.
бакалавр спеціальності 052 Політології
факультету міжнародних відносин, політології та соціології
ОНУ імені І. І. Мечникова

Науковий керівник:
кандидат філософських наук, доцент **Огаренко Є.С.**

«СЦЕНАРІЙ АРАБСЬКОЇ ВЕСНИ»: ХРОНОЛОГІЯ ПОДІЙ ТА ПОПЕРЕДНІ ПІДСУМКИ

На початку ХХІ століття світ став свідком масштабних соціальних і політичних трансформацій в країнах Арабського світу, які отримали загальну назву «Арабська весна». Цей феномен став важливим об'єктом вивчення для політологів, соціологів та істориків, оскільки він відобразив складну динаміку суспільно-політичних змін в цьому регіоні. Зрозуміння та аналіз цих подій є надзвичайно важливим завданням, оскільки арабська весна відобразила справжню потребу громадян у змінах, але також вилила на поверхню слабкості та протиріччя політичних систем країн регіону.

1. «Арабська весна» виникла як реакція на авторитарні режими, що панували в країнах Близького Сходу та Північної Африки. Протести та повстання, що відбулися під час «Арабської весни», стали символом боротьби за демократію, свободу та соціальну справедливість. Ключовими країнами, які були затронуті «Арабською весною», були Туніс, Єгипет, Лівія, Сирія та Йемен. Головними факторами, що сприяли «Арабській весні», були соціальна нерівність, економічні труднощі та обмеження політичних свобод. Учасники «Арабської весни» висунули вимоги щодо реформ у сфері прав людини, виборчих систем, а також економічного розвитку.

2. В «Арабській весні» активну участь взяли молодіжні та інтернет-активісти, використовуючи соціальні мережі для організації та координації протестів. «Арабська весна» спровокувала рефлексію щодо ролі та впливу зовнішніх акторів, таких як США, Європейський Союз та Росія, на політичні процеси у регіоні. Події «Арабської весни» виявили значення релігії у політичному житті країн регіону та впливу ісламістських рухів на події. Міжнародна спільнота реагувала на «Арабську весну» різними способами, включаючи підтримку демократичних рухів та втручання у внутрішні справи країн. Насильство та репресії з боку державних органів відіграли значну роль у подальшому розвитку подій під час «Арабської весни».

3. Після перших успіхів, багато країн, що пройшли через «Арабську весну», стали свідками політичної нестабільності та конфліктів. «Арабська весна» спровокувала перегляд політичної картини в регіоні та мала важливий вплив на світову політику. Після певного періоду ентузіазму та надій на перемогу демократії, у багатьох країнах, що пройшли через «Арабську весну», відбулися регресія та повернення до авторитарних режимів. Наслідки

«Арабської весни» відчуваються і до сьогоднішнього дня, включаючи глибокі політичні та соціальні зміни у регіоні. «Арабська весна» показала, що реформи у країнах регіону пов'язані зі складнощами та викликами перехідного періоду, включаючи економічні труднощі та конфлікти. Незважаючи на значні негативні наслідки, «Арабська весна» відкрила двері до демократичних перетворень у Близькому Сході та Північній Африці, що залишається важливим етапом у розвитку регіону. «Арабська весна» підкреслила значення громадянського суспільства та активної громадянської участі в політичному процесі для забезпечення сталого розвитку. У багатьох країнах «Арабської весни» спостерігалися різноманітні спроби реформування політичної системи, включаючи переходи до парламентської демократії та конституційних змін.

Важливою частиною «Арабської весни» було прагнення до створення більш прозорих та відкритих урядів, які б узгоджували свої дії з інтересами суспільства. Хоча багато країн, що взяли участь у «Арабській весні», продовжують стикатися з викликами демократизації, ці події також викликали позитивні зміни у свідомості та уявленнях суспільства щодо своєї ролі в політиці.

Таким чином, «Арабська весна» відіграла важливу роль у визначенні політичного ландшафту Близького Сходу та Північної Африки, підкресливши потребу у реформах та визволяючи потенціал активного громадянського участі. Незважаючи на виклики та перешкоди, які виникли після подій «Арабської весни», її спадщина залишається важливим етапом у стрімкому еволюційному процесі регіону. Уроки та досягнення цього періоду виступають важливим джерелом навчання для майбутніх політичних та соціальних трансформацій у цих країнах та у світі загалом.

Література

1. Абрамова І.О., Безсонов С.А. «Арабська весна» та транскордонна міграція. /Азія та Африка сьогодні, 2012. № 7. С. 10–15.
2. Бен Джеллун Тахар. Спалах: заворушення в арабських країнах: есеї / Тахар бен Джеллун. К.: Грані-Т, 2012. 103 с.
3. Васильєв А. М. Єгипет після виборів. /Азія та Африка сьогодні, 2012. № 4. С. 2–15.
4. Грабельников А.А., Амін Дерхамі. Висвітлення подій «Арабської весни» телеканалом «Аль-Джазіра». Режим доступу: <http://journals.rudn.ru/literary-criticism/article/viewFile/13318/12748> (Дата звернення: 17.05.2022).
5. Долгов Б.В. «Арабська весна»: підсумки та перспективи. Режим доступу: http://www.perspektivy.info/book/arabskaja_vesna_itogi_i_perspektivy_2012-04-19.htm (Дата звернення: 17.05.2022).
6. Долгов Б.В. Соціально-політичний розвиток Тунісу та стратегія «Руху Нахда». /Азія та Африка сьогодні, 2017. № 3. С. 9–16.

Скоробогатько М.
бакалавр спеціальності 052 Політології
факультету міжнародних відносин, політології та соціології
ОНУ імені І.І. Мечникова

Науковий керівник:
кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політології **Кадук Н.І.**

ГЕОСТРАТЕГІЯ ФРАНЦІЇ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ: ПОШУК ВІДПОВІДЕЙ НА ВИКЛИКИ ЧАСУ

В умовах глобалізації та світової напруженості, Франція знаходиться у стані пошуку себе на геополітичній арені. Швидкий розвиток країн Півдня посилює почуття занепаду Франції та спонукає її переглядати свої відносини з давніми союзниками. Однак проблема пошуку свого геополітичного шляху довгий час не була у полі зору французького політичного класу. Тільки такі події останніх років як політична криза в Африці та повномасштабне вторгнення Росії в Україну наштовхнули Францію на рефлексію.

Як відомо, політична криза в Африці стала причиною руйнування багатолітньої системи відносин *Françafrique*. Адже у відносинах між Африкою та Францією спостерігався патерналістський підхід з боку Франції. Вона брала на себе оборонну, фінансову, освітню функції, зробивши африканські держави та еліти залежними від неї. Ця залежність проявилася у 2013 році, коли уряд Малі звернувся до тодішнього президента Франсуа Олланда з проханням військової інтервенції для придушення джихадистських сил, які повзли країною [6]. Операція «Сервал» мала безпрецедентний успіх і після неї Олланд прийняв рішення про розширення дії операції, перетворивши її у 2014 році на операцію «Баркан», яка розповсюдилася на такі країни як Мавританія, Чад, Малі та Нігер. Однак збільшення французького військового контингенту не призвело до повернення миру в африканський регіон. Натомість кількість терористичних актів неуклібно збільшувалася, джихадисти нарощували сили, рекрутуючи місцеве населення до своїх лав [2; 4]. Як результат французькі сили зазнали поразки та завершили операцію.

Таким чином, керівники цих країн, які ще донедавна підтримувалися Францією, опинилися в досить складному становищі. Суспільство розчарувалося в демократичних інститутах, що призвело до зростання попиту на сильну руку. Це все відбувається на фоні зростаючого впливу Китаю, Туреччини та Росії у регіоні. На особливу увагу заслуговує гібридна війна, розпочата Росією, яка за допомогою приватних військових компаній та пропагандистських каналів підбурювала у населення антифранцузькі настрої. Апогеєм чого стала пандемія переворотів у 2022 році, та остаточна відмова від політики *Françafrique* проголошена у 2023 році президентом Е. Макроном у Габоні [3; 5].

Другим чинником стало повномасштабне вторгнення Росії в Україну. Перед вторгненням спостерігалися зусилля президента Франції Емануеля Макрона, який намагався дипломатичним шляхом запобігти вторгненню. Навіть після початку вторгнення він продовжував вести діалог з Путіним. Це демонструє давню традицію французької дипломатії. Влада слова характерна багатьом французьким президентам, особливо Макрону, який намагався побудувати ефективний діалог з Росією, на відміну від експрезидента Франсуа Олланда. Тим не менш, ми бачимо цю неоднозначність у підтримці України, яка виражається у заявах різного роду, від примирення з Росією до її остаточної поразки. Ця подвійна позиція і є проявом політики «розділяй та пануй» про яку писав дипломат З. Бжезинський. В свою чергу, маючи велику кількість каналів та інструментів впливу, в останнє десятиліття Франція опинилася у пастці, її геополітичні орієнтири зламалися.

Для розуміння цього дисбалансу сил та результатів необхідно розглянути типологію різних стратегій, які Франція намагалася застосувати після Другої світової війни. Пропонуємо зробити це з урахуванням двох осей:

1. стосується судження щодо Франції, її засобів дій, амбіцій, які вона може жити: чи залишається вона великою державою, здатною захищати свої життєво важливі інтереси та свою незалежність сама, чи їй потрібно змиритися з другою роллю [3] ?

2. збігається з опозицією між реалізмом та ідеалізмом. Чи варто розглядати світ як баланс сил у невизначеному балансі, де Франція має сприяти лише своїм життєво важливим інтересам? Або вона має поставити себе на службу універсальним справам, щоб допомогти появі більш справедливого та гармонійного світу [3]?

Французький дослідник Паскаль Гошон виділяє три основні геополітичні течії: 1) *голлізм*; 2) *монізм*; 3) *кушнеризм*.

1) *Голлізм*. Генерал де Голль розумів, що у Франції більше немає засобів минулого. Він, проте, вважав, що у Франції були значні ресурси, і працював над їх зміцненням, надавши країні атомну зброю. Ядерна теорія, яку він прийняв, теорія стримування слабких сильним, продемонструвала, що Франція мала засоби зберегти свою незалежність самостійно. Крім того, він не сумнівається, що Франція має власну особистість, яка витримує і не розчиняється в сучасному світі. Підбиваючи підсумки, Франція повинна і може зберегти першу позицію. Це питання волі, на його думку, воля людей може перевернути найнерівніший баланс сил. У світі, де домінує система національних держав. «У великої країни немає друзів, у неї є лише інтереси», — проголосив він, використовуючи слова Пальмерстона. Для де Голля нації становлять сутність геополітики. Щоб показати це, він наполягає на тому, щоб називати СРСР іменем «Росія», до якого він додає «радянський», коли опиняється в руслі поступок: ідеології становлять лише поверхневу завісу, яка розкриває погано імітовану постійність батьківщин. Виняткова позиція Франції пояснюється тим фактом, що вона давно утвердилася як національна держава. Він не бачив появи нових акторів, роллю яких він нехтує (ідеології) або яким він відмовляє в праві

грати роль (компанії). Глобалізація ставить під сумнів французьку національну державу, вона більше не може зайняти горду позицію одноосібного актора, яка приймає рішення [3].

2) *Монізм*. З точки зору геополітичного бачення, великим супротивником генерала де Голля був Жан Моне, якого він називав «натхненником ЄС». Моне відмовляється від націоналізму вбачаючи у цій доктрині джерело воєн, які спустошили Європу, і походження фрагментації європейського економічного простору. В ім'я миру та ефективності він виступає за подолання національних держав і формування федеративної Європи; наприкінці своїх «Мемуарів» він навіть згадує створення єдиного атлантичного цілого, де Сполучені Штати та Європа базуються на однакових цінностях. Погляд Жана Моне водночас є песимістичним щодо засобів Франції. Він не вірить, що його країна витримає виклики сучасного світу – радянську загрозу чи модернізацію економіки. Ось чому Франція повинна рішуче поставити себе в атлантичний табір на чолі зі США. Подібно до концепції генерала де Голля і, можливо, навіть більше, концепція Моне застаріла: СРСР більше не є загрозою, європейський ентузіазм розвіявся. Тим не менш, Жан Моне запровадив механізм, який поступово призвів до інтенсифікації європейського будівництва. Його бачення світу продовжує відповідати інтересам великих компаній, які мислять масштабами єдиного європейського і навіть глобального економічного простору [3].

3) *Кушнеризм*. Представником третьої стратегії є Бернар Кушнер, колишній голова Міністерства закордонних справ. Як і Моне, Б. Кушнер керується ідеалістичною концепцією геополітики. Відправною точкою став його власний досвід на чолі організації «Лікарі без кордонів», одним із творців якої він є. Назва цього об'єднання говорить про головне: відмова від кордонів, прагнення вийти за рамки національної держави, які вважаються непридатними до проблем сучасного світу. Б. Кушнер став пропагандистом геополітики прав людини. Для цього він винайшов поняття «обов'язку втручатися»: щоб захистити права людини, боротися зі стихійним лихом або повалити тирана, західні демократії зобов'язані втрутитися. Ми далекі від поваги національного суверенітету, яка становить наріжний камінь голлістської концепції. Однак концепція Б. Кушнера не зовсім схожа на концепцію Жана Моне. По-перше, він наголошує на гуманітаризмі, тоді як другий надає перевагу економіці та інституціям, які тривають поза межами думок і людей. Ця стратегія є набагато оптимістична щодо Франції. Достатньо лише навести його фразу: «Нехай Франція візьме на себе ініціативу великодушним жестом, і світова громадськість піде за нею» [3].

Перелічені стратегії демонструють різні погляди на роль Франції, однак фактом є те, що в європейському контексті Франція, безсумнівно, є країною з найбільшим потенціалом. У глобальному масштабі вона має невелику вагу порівняно з країнами, що розвиваються. Це визначає ключове місце Франції у розвитку ЄС. Безумовно, з точки зору ресурсного, ба більше економічного розвитку зростання кількості країн, що розвиваються, призведе до регресу Франції у світовому рейтингу. Тому, що їхня динаміка не завжди триватиме в

одному темпі. Однак, Франція є відкритою країною, незалежно від того, чи йдеться про торгівлю, прямі інвестиції чи міжнародну міграцію [3].

Отже, Франція усвідомлює свою роль у ЄС, зокрема події останнього 2023 року продемонстрували зміну риторики президента Макрона. Він відмовився від вибудовування діалогу з Росією, яка за допомогою приватних військових компаній посіяла хаос в Африці, та зараз загрожує усій Європі. Франція має достатній потенціал, зокрема ядерний, що вимагає від неї розуміння своєї ключової ролі у захисті континентальної Європи, але варто не забувати про внутрішню напруженість через міграційну кризу та економічний спад. Для активної зовнішньої діяльності французький уряд має розв'язати внутрішні питання. Повертаючись до європейської геополітичної шахівниці, Макрон усвідомлює, що Франції необхідні союзники готові до активної дії. Це питання стало особливо актуальним в контексті поглиблення США у свої внутрішні проблеми та зростаючим відчуття беззахисності. Разом із тим, Франція конкурує з Німеччиною та Італією за лідерство у Європі, підвищуючи градус своєї риторики та порушуючи різні теми, зокрема тему відправки військ в Україну. На нашу думку, Франція обрала шлях лідера Європи, що у перспективі дозволить їй будувати діалог з багатьма країнами, зокрема повернутися до діалогу з Африкою, але вже з новим статусом.

Література

1. Au Gabon, Emmanuel Macron proclame la fin de la Françafrique.
URL:<https://www.europe1.fr/politique/au-gabon-emmanuel-macron-proclame-la-fin-de-la-francafrique-4170010> (дата звернення: 07.04.2024 р.).
2. Bansept L., Tenenbaum E. «Après Barkhane : repenser la posture stratégique française en Afrique de l'Ouest ». IFRI. 2022. 65p.
3. Gauchon P. Géopolitique de la France: Plaidoyer pour la puissance. 2015. 189 p.
4. Giovalucchi F. «Afrique-France, les miroirs grossissants». Esprit. 2020. 101 p.
5. Kempf O. Géopolitique de la France: entre déclin et renaissance. 2013. 311 p.
6. Vircoulon T., Antil A., et Giovalucchi F. Thématiques, acteurs et fonctions du discours antifrçais en Afrique francophone. Etudes de l'IFRI. 2023. 49 p.

Тахаєва Б.О.,
бакалавр спеціальності 052 Політології
факультету міжнародних відносин, політології та соціології
ОНУ імені І. І. Мечникова

Науковий керівник:
кандидат політичних наук, доцент
доцент кафедри політології **Кадук Н.І.**

МОДЕЛІ ПРОТИДІЇ РАДИКАЛІЗМУ ТА ЕКСТРЕМІЗМУ В ПОЛІТИЦІ

Істотну загрозу для існування демократичного режиму та безпеки громадян в сучасному світі становлять такі явища як політичний радикалізм та екстремізм. Вони знаходять своє відображення в терактах, акціях протесту, мітингах з проявом екстремізму по всьому світу.

Під радикалізмом розуміють «спрямованість соціально-політичних ідей і дій на рішучу трансформацію існуючих інститутів. Він зазвичай проявляється у періоди кризи та перехідні історичні етапи, коли загроза існуючим традиціям і структурам стає відчутною. Радикалізм може бути політичним, релігійним або філософським, і в першу чергу він складається з ідеологічних принципів суспільства» [1].

В свою чергу екстремізм у політичному контексті означає «відданість ідеології й політиці, яка спирається на крайні погляди і методи для досягнення своїх цілей. Це рух, який виступає проти наявних громад, структур і інститутів, намагаючись підірвати їх стабільність та знищувати їх заради своєї мети (зазвичай, з використанням силових методів). У своїй ідеології екстремізм відкидає будь-яку форму дискусії та намагається насильно нав'язати свої політичні, ідеологічні або релігійні погляди, вимагаючи від своїх прихильників безумовного підкорення і виконання будь-яких директив та вказівок» [1].

На сьогодні існує п'ять основних моделей протидії радикалізму та екстремізму в політиці:

1. *Модель включеності та соціальної інтеграції* (європейська модель), що є прикладом цілісного підходу, зосередженого на формуванні європейської ідентичності та загальних цінностей для забезпечення соціальної єдності.

2. *Модель міжкультурного діалогу та взаєморозуміння*, яка сприяє розв'язанню конфліктів і дає можливість зрозуміти різноманітні переконання та ідентичності.

3. *Модель поліцейського та правового реагування*, що передбачає ефективне застосування правових і поліцейських засобів для протидії радикалізації та екстремізму.

4. *Модель розвитку громадянського суспільства*, котра покликана підтримувати активну участь громадян у рішеннях та діяльності, спрямованій на запобігання радикалізації.

5. *Модель цифрової безпеки та боротьби з онлайн-екстремізмом*, яка визначає стратегії та заходи для контролю та протидії екстремістському контенту в Інтернеті.

Модель включеності та соціальної інтеграції. Найяскравішим прикладом цієї моделі є Європейська модель включеності та соціальної інтеграції. Європейська модель визнає, що радикалізм і екстремізм виникають через різні соціальні, економічні, політичні та культурні фактори. Тому він приймає багатогранний підхід, який комплексно розглядає ці фактори.

Основним принципом соціальної політики в ЄС є формування почуття «європейської ідентичності», яке базується на загальних «європейських цінностях». Радикалізм і екстремізм створюють значні виклики глобальному миру та стабільності, загрожуючи фундаментальним цінностям демократії, прав людей та соціальної згуртованості. У відповідь уряди та зацікавлені сторони все більше звертаються до міжгалузевої співпраці як стратегії протидії радикалізації та екстремізму. Європейська модель, наголошує на співпраці між урядовими установами, приватними організаціями, громадянським суспільством і міжнародними партнерами для вирішення багатогранної природи екстремізму.

Центральне місце в європейській моделі займає сприяння інклюзивній політиці, яка забезпечує рівну участь і представництво різноманітних спільнот у політичній, соціальній та економічній сферах. Ця політика створює середовище, в якому всі люди відчувають себе цінними та включеними, зменшуючи почуття маргіналізації та відчуженості, які можуть сприяти радикалізації.

Модель міжкультурного діалогу та взаєморозуміння. Міжкультурний діалог визнається ключовим фактором у зменшенні конфліктів та побудові мирного та стійкого суспільства. Цей підхід передбачає сприяння взаєморозумінню, толерантності та співпраці між різними соціокультурними групами з метою запобігання радикалізації та екстремізму.

Впровадження інклюзивної політики сприяє рівноправному доступу та представництву для всіх груп населення незалежно від їхнього соціокультурного походження. Це стимулює почуття приналежності та впевненості, що є ключовими факторами у протидії екстремізму.

Освіта відіграє важливу роль у вихованні толерантного та відкритого до діалогу покоління. Інтеграція мультикультурних навчальних програм та навчання критичному мисленню допомагає зміцнити інтелектуальні та культурні ресурси, необхідні для протидії екстремістським ідеологіям.

Прикладами успішних проєктів є такі як програма "Жити разом" у Франції та ініціатива "Молоді послы миру" в Нігерії, що свідчать про важливість та ефективність міжкультурного діалогу у побудові стійкого та мирного суспільства.

Модель поліцейського та правового реагування. Це передбачає ідентифікацію та контроль над особами або групами, які проявляють ознаки радикалізації або симпатизують екстремістським ідеологіям. Раннє втручання

здійснюється за допомогою програм роботи з громадськістю, освітніх ініціатив та соціальних служб, що сприяють запобіганню подальшій радикалізації людей.

Крім того, ефективна боротьба з радикалізацією та екстремізмом потребує надійної законодавчої бази. Прийняття законів, які криміналізують діяльність, пов'язану з радикальними ідеологіями, тероризмом, ненавистю та підбурюванням до насильства, є важливим аспектом цієї роботи. Законодавство також надає владі необхідні інструменти для стеження, розслідування та судового переслідування екстремістських осіб і організацій.

Поліцейські департаменти активно взаємодіють з місцевими громадами, релігійними лідерами, школами та організаціями соціальних служб для зміцнення довіри, сприяння діалогу та вирішення скарг, що можуть сприяти радикалізації.

Модель розвитку громадянського суспільства. Модель розвитку громадянського суспільства акцентує увагу на формуванні поваги та захисту прав та свобод людини. Це означає створення умов, в яких кожна особа має можливість вільно виражати свої переконання та жити без переслідування.

Однією з основних метою цієї моделі є виховання громадян, які дотримуються законів та поважають їх. Це важливо для забезпечення порядку та стабільності в суспільстві. Модель спрямована на розвиток норм соціальної поведінки та толерантності. Це включає в себе усвідомлення та прийняття різноманітності а також здатність співіснувати гармонійно в різноманітних соціальних середовищах.

Для успішної роботи моделі необхідно враховувати соціально-економічні та вікові особливості різних життєвих періодів. Особливо важливою є увага до вікового проміжку від 14 до 25 років, коли молодь найбільш схильна до впливу екстремістських ідеологій. Для досягнення цієї мети необхідне використання психокорекційних методів та розвиток навичок правової соціальної взаємодії. Це допомагає уникнути агресивної поведінки та конфліктів, а також сприяє формуванню позитивних моделей спілкування [2].

Модель цифрової безпеки та боротьби з онлайн-екстремізмом. Наявність терористичного матеріалу у мережі створює небезпеку для громадян та суспільства, сприяючи радикалізації, вербуванню і підготовці терористичних атак. Європейська Комісія розробляє комплексні стратегії та ініціативи, включаючи як добровільні, так і законодавчі заходи, щоб зменшити терористичну загрозу в інтернеті [4].

Розвиток медіаграмотності та створення альтернативних контр-нарративів є ключовими стратегіями для зменшення впливу терористичного матеріалу та радикалізації. Також, ефективна боротьба з терористичним контентом потребує тісної співпраці між урядовими органами та постачальниками хостингу для виявлення та видалення шкідливого матеріалу. Розвиток чіткої правової бази є важливим для забезпечення захисту основних прав громадян та обмеження доступу до терористичного контенту в інтернеті.

Таким чином, можна зробити висновок, що основним завданням всіх демократичних держав є розробляти нові і більш дієві методи для контролю,

попередження і протидії радикалізму та екстремізму, задля збереження демократичних ідей та цінностей.

Література

1. Іванова А. Політичний екстремізм в контексті глобалізаційних викликів сучасності. *European political and law discourse*. 2018. Vol.5. Is. 3. P. 101–106. URL: <https://eppd13.cz/wp-content/uploads/2018/2018-5-3/16.pdf>
2. Макарова О., Червоний П. Профілактика радикалізму серед молодіжних угруповань. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Психологія Випуск.2022. 1 (54). С. 55–60.* URL: <https://univd.edu.ua/science-issue/issue/5244#>
3. Regulation (EU) 2021/784 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2021 on addressing the dissemination of terrorist content online (Text with EEA relevance) URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/784/oj>
4. Terrorist content onlony . Official Journal of the European Union. 2021. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/internal-security/counter-terrorism-and-radicalisation/prevention-radicalisation/terrorist-content-online_en?prefLang=uk

Воронов В.Р.

магістр спеціальності 052 Політології
факультету міжнародних відносин, політології та соціології
ОНУ імені І. І.Мечникова

Науковий керівник:

доктор політичних наук, професор,
професор кафедри політології **Мілова М.І.**,

ВИКЛИКИ ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ У ПОВОЄННІЙ ВІДБУДОВІ НАРОДОВЛАДДЯ

Сьогодні, вже є зрозумілим не тільки для спеціалістів, науковців, але й для більшості громадян, що післявоєнний демократичний процес охоплюватиме всю багатогранність соціально-політичного життя українського суспільства, який має бути спрямований на відновлення соціально-економічного розвитку, подальший прогрес у сфері децентралізації, політичного плюралізму, свободи преси, дотримання верховенства права, боротьби з корупцією, забезпечення прав людини та всіх збереження демократичних норм и принципів.

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну, починаючи з лютого 2022 року й по сей день завдало величезної шкоди суспільству, громадянам, економіці та інфраструктурі по всій Україні. Міжнародна спільнота загалом визнає необхідність надання значної фінансової та технічної допомоги для відновлення України, але не менш важливим є надання відповідної підтримки у

її намаганні зберегти і реконструювати підвалини демократії та демократичних інститутів зокрема, з урахуванням сучасних викликів та ризиків. З огляду на військове вторгнення, збройну агресію проти України і введення воєнного стану, крім іншого, передбачено певні обмеження конституційних прав і свобод громадян відповідно до Конституції України. Це стосується і заборони проведення усіх типів виборів, що встановлено Законом України «Про правовий режим воєнного стану».[1]

Проблема проведення виборів є одним з ключових викликів, тому що цей інститут має забезпечити державні посади професійними обранцями, яким належить відбудувати державу. Крім того важливішим є забезпечення участі громадян у виборах по всій Україні, можливість голосувати людям, які за кордоном. Багато проблем на окупованих територіях і т.ін.. Цікавим є досвід Хорватії, Боснії і Герцеговині у проведенні післявоєнних виборів, який слід вивчати та скористатися з метою уникнення багатьох загроз політичному плюралізму та скористатися виборчим правом без порушень.

Війна переформатувала політичне та інформаційне поле України. З одного боку, принципової зміни у системі управління державою не відбулося. В Україні продовжують функціонувати основні гілки влади з розподілом повноважень відповідно до демократичних стандартів. Навіть повсюдне запровадження Військових адміністрацій по факту у короткостроковій перспективі суттєво ситуацію на місцях не змінило. Слід підкреслити, що головним інститутом народовладдя залишається парламент - Верховна Рада України, яка з початком російського вторгнення функціонує дещо з певними особливостями, закріпленими у статті 12 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», яка передбачає, що національний парламент у разі введення воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях працює в сесійному режимі [2]. Із врахуванням умов, в яких сьогодні функціонує парламент, Закон України «Про Регламент Верховної Ради України» не встановлює спеціальних процедур для прискореного чи «швидкого» законодавчого процесу під час воєнного стану. На рівні законодавства закріплено лише єдиний законодавчий процес, який застосовується як у мирний, так і у воєнний час, в тому числі й до всього законодавства.[3]

Звернемо увагу на такий показник, як втрата депутатського мандату. Вперше в історії українського парламентаризму за рік повномасштабної війни проти України наявна рекордна кількість парламентаріїв, 17 осіб, які достроково втратили мандати. Не всі вони є представниками забороненої проросійської партії ОПЗЖ та занесені до Реєстру державних зрадників. Але задля уникнення відповідальності, більшість із них діяла на випередження та склала мандати за власним бажанням. На сьогодні, у парламенті залишилася рекордно найменша кількість депутатів – 405, що також потребує правового регулювання. Постає питання доцільності запровадження спеціальної процедури «заміни» народних депутатів України задля забезпечення кворуму.

Крім цього, в умовах сьогодення національному парламенту складно забезпечити прозорість своєї діяльності. Підкреслюючи конструктивність

роботі Верховної Ради, дослідники відмічають, що через те, що багато рішень відігравали важливе значення для національної безпеки, їх приймали таємно. В результаті чого український народ отримував інформацію щодо засідань парламенту та прийнятих рішень вже постфактум. Тобто треба збалансувати необхідність забезпечення національної безпеки та принцип прозорості. З іншого боку, як зазначила В.Подгорна, «... в нас продовжується дискредитація парламентаризму, зменшується роль парламенту, хоча ВР продовжує свою роботу і ухвалила на 15% законів більше ніж у мирні часи. Проте рівень довіри до парламенту становить, за соціологічними опитуваннями, мінус 19% у порівнянні з іншими структурами влади» [4.]

Зазначене вище доводить важливе місце парламенту України в системі органів державної влади в умовах воєнного стану та демонструє окремі проблеми, які потребують уваги як зі сторони вчених-конституціоналістів, так і самих парламентаріїв задля пошуку оптимальних рішень на шляху до їх вирішення.

Література

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про правовий режим воєнного стану: Закону України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
3. Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10.02.2010 р. № 1861-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17#Text>.
4. Політична система України в умовах війни.
URL: <https://niss.gov.ua/news/komentariiekspertiv/politychna-systema-ukrayiny-v-umovakh-viyny>

Васильєв Д.В.

магістр спеціальності 052 Політології
факультету міжнародних відносин, політології та соціології

Науковий керівник:

доктор політичних наук, професор,
професор кафедри політології **Мілова М.І.**,

ТРАНСФОРМАЦІЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ПІД ВПЛИВОМ СОЦІАЛЬНИХ ЗРУШЕНЬ: ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

Ідентичність – це складний та мультифакторний концепт, що визначає відношення особистості до себе, свого соціокультурного оточення та інших індивідів. У політичних науках ідентичність є важливим аспектом, оскільки

вона впливає на формування політичних переконань, поведінки та взаємодії між людьми і політичними структурами. Її складові включають етнічну, культурну, національну, політичну та релігійну ідентичності. Стає закономірним, що сприйняття власної ідентичності може змінюватись впродовж життя під впливом соціально-політичних криз у суспільстві, які викликають різку реакцію на оточуючі події.

Основним завданням автора є актуалізувати увагу на сутності та змісті поняття ідентичності, її культурних та соціально-політичних проявах та окремих аспектах її трансформації в умовах соціальних зрушень. Визначити політичні обставини, які здатні викликати відповідні трансформації.

Ідентичність формується відповідно до мови, культурних звичаїв, оточуючого суспільства, професійної та громадської діяльності. Як зазначає Матузкова О.П., окрім утворюючих факторів, ідентичність також має власну трирівневу структуру. Перший рівень – індивідуально-колективний, який об'єднує в собі самоідентифікацію відповідно до власних вихідних даних та самоідентифікацію індивіда у межах визначеної суспільної групи. Другий рівень – суб'єктно-об'єктний, як безпосередня взаємодія між індивідом та соціальною групою: самоусвідомлення індивідуальних та соціальних характеристик. І третій – когнітивно-емоційний, що є результатом обізнаності й емоційної оцінки на оточуючі виклики та характеристики колективної діяльності [2, с. 15–19]

Відповідно до теми дослідження, найбільш важливою тут стає саме когнітивно-емоційна складова ідентичності. Ідентичність та її пошук є реакцією на суспільно-політичні зрушення. В рамках новітньої української історії подібних викликів було декілька: проголошення Незалежності Україною у 1991 році, Помаранчева Революція, прихід до влади В. Януковича, Революція Гідності, початок російсько-української війни та повномасштабне вторгнення РФ в Україну. Протягом 30 років з моменту проголошення Незалежності, уявлення середнього громадянина про власну самоідентифікацію вирізнялося певною «турбулентністю». Її корінь лежав в одночасно індивідуальному та колективному конфлікті свідомості – необхідності змінити свою вже сформовану вихованням ідентичність під впливом формування нового соціально-політичного устрою, в основі якого лежить саме розбудова постколоніальної національної держави.

Разом з тим, держава не проводила необхідної політики формування ціннісних орієнтирів протягом десятиліть. В результаті – суспільство уявляло собою поєднання різноманітних, протилежних за своєю суттю політичних поглядів. Разом із ними формувалась ідентичність, оскільки політична поляризованість вимагала прийняття цінностей, звичаїв та солідарності із відповідною соціальною групою.

Як зазначає українська дослідниця Бевз Т. А., одним з ключових механізмів у формуванні ідентичності у поліетнічній державі виступає національне питання. [1, с. 16–18] В результаті – будь-яке суспільно-політичне зрушення, в якому орієнтиром для вирішення кризи стає саме формування

стратегії розвитку національної доктрини, є підставою для трансформації ідентичності. Проблема національного питання формується спільно із кризою, в яку вступає національна держава. Реакційно широка суспільна група мусить для себе вирішити подальший напрям розвитку, який дозволить із найменшими втратами вийти із кризового стану: відповідно, відбувається трансформаційний перехід національної ідентичності.

До прикладу, соціологічне дослідження, проведене групою рейтинг станом на 19 березня 2022 року, свідчить, що кількість тих, хто вважає українську мову рідною збільшилось до 76% в порівнянні із показником у 57% у 2012 році. Водночас дослідники виділяють наступне: «Мовна самоідентифікація та мова в побуті – це дві різні площини. Можемо констатувати стаке зменшення російськомовного сегменту українців: у 2012 таких респондентів було близько 40%, наприкінці 2021 – 26%, а на початку війни – 18%. Натомість, «перетік» російськомовних відбувається у сегмент «двомовних» (з 15 до 32%). Кількість тих, хто постійно користується лише українською вдома зростає незначно з 44% до 48%». [3, с. 1]

Резюмуючи, можна зазначити наступне: самоідентифікація групи, тим більше – національна самоідентифікація включає в себе складові мови, прийняття звичаїв, традицій, у тому числі релігійних, а також зануреності в політичний контекст власної держави. Під впливом соціально-політичних зрушень, до яких можна віднести війни, соціальний розкол, набуття державності тощо, національна ідентичність здатна трансформуватися.

Мета суспільства у цьому випадку – сформувати найбільш оптимальний метод вирішення кризи, за умови усвідомлення окремими людьми проблеми, що виникла. Водночас, для окремих представників соціальних груп рішення про зміну ідентичності є синтезом емоційної реакції на події та інтелектуального усвідомлення розпочатих трансформацій, небажання залишатися за межами суспільного розвитку. В межах даної публікації тема мови була використана в якості однієї з найбільш популярних в межах сучасного політичного мейнстріму. Вона є ілюстративною, проте трансформації ідентичності відбуваються комплексно, впродовж відносно тривалого часу, охоплюючи різні елементи суспільного життя.

Література

1. Бевз Т.А. Позиція держави у становленні громадянської ідентичності в Україні. Політичні механізми формування громадянської ідентичності в сучасному українському суспільстві. Колективна монографія. К. ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2014. 296 с.
2. Матузкова О.П. Ідентичність як структура. Наукові записки НаУКМА. Філологічні науки. 2014. Т. 164. С. 15–19
3. Шосте загальнонаціональне опитування: мовне питання в Україні (19 березня 2022).
URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/language_issue_in_ukraine_march_19th_2022.html (дата звернення: 14.04.2024)

Доценко В.М.
магістр спеціальності 052 Політології
факультету міжнародних відносин, політології та соціології
ОНУ імені І. І. Мечникова

Науковий керівник:
доктор філософських наук, професор **Попков В.В.**

НАСЛІДКИ КІНЦЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Від періоду після Другої світової війни до глобальної фінансової кризи 2008 року світова економіка стала все більш інтегрованою. Організуючи логістику, знижуючи торгові бар'єри та сприяючи обміну технологіями, ця інтеграція сприяла підвищенню продуктивності та рівня життя. Однак недавні події – торгова війна між США та Китаєм, різке зростання обмежень на глобальну торгівлю через пандемію та економічні санкції проти Росії після початку воєнних дій на Україні – повернули цей процес назад. Незважаючи на це, багато економістів і політологів не схильні робити висновки про кінець глобалізації, а описують те, що відбувається, як природне уповільнення після періоду гіперглобалізації. Вони також описують це явище як "слоубалізацію" (від англійського slow – "повільний" і globalization – "глобалізація"), що являє собою новий тип глобалізації, з акцентом на тісніші внутрішньорегіональні торговельно-виробничі зв'язки.

Причиною нової ери деглобалізації стали не економічні, а політичні чинники, як-от міркування національної безпеки, що призвели до нової політики обмежень торгівлі та френдшорингу [1].

Перехід до ери, коли політичні мотиви визначають майбутнє торгівлі та глобалізації замість ринкових сил, може призвести до виграшу певних галузей у деяких країнах. Однак, це може сповільнити зростання світової економіки та затримати технологічний прогрес.

Нам важливо врахувати політичні індикатори у світі, щоб оцінити перспективи деглобалізації. Під час пандемії [2] нестача персональних засобів захисту виявила вразливість глобальних ланцюжків поставок і стимулювала обговорення необхідності підвищення стійкості економік шляхом перенесення виробництва на внутрішній ринок – оншорінг. Виникнення військового конфлікту між Росією та Україною 2022 року підкреслило небезпеку залежності від недружніх імпортерів і вразливість глобальної системи поставок, що базується на гіперспеціалізації виробництва. У зв'язку з цим стали з'являтися практики френдшорингу – вибудовування виробничих ланцюжків із політичними союзниками.

Ще один індикатор – суспільні настрої. З початку 2020-х років в американських ЗМІ стали часто вживати вираз "національна безпека", перевершуючи частоту використання після терактів 11 вересня 2001 року. Згадки слів "оншорінг" і "решорінг" почали зростати з 2010-х років, що

свідчить про наростання скептицизму щодо глобалізації ще до обрання президентом Дональда Трампа 2016 року, і частота використання цих термінів значно зросла під час його президентства.

Зміни в політичній обстановці та громадській думці щодо міжнародної торгівлі, особливо у США, можуть бути сигналом про майбутній поворотний момент в історії глобалізації. Заклопотаність національною безпекою і зміцненням торговельних відносин тільки з "друзями" відрізняється від попередньої заклопотаності негативним впливом глобалізації на робітників розвинених країн, а пов'язана з геополітичними факторами, а не з економічними. Тому світ може опинитися в епоху, коли майбутнє торгівлі та глобалізації визначаються політичними мотивами, а не ринковими силами.

Перехід до "торгівлі по дружбі" може збільшити стійкість до геополітичних криз, але при цьому може зменшити стійкість до інших видів криз, не пов'язаних з політикою. Незалежно від думки кожного про глобалізацію, всі згодні, що вона відіграла велику роль у розвитку світової економіки та зменшенні бідності й нерівності на планеті [3].

Висновки. Найближчим і середньостроковим часом наслідки деглобалізації будуть непомітними, оскільки перехід до нової світової економічної системи займе багато часу. Однак, у довгостроковій перспективі, перехід до двосторонніх і регіональних угод може призвести до негативних наслідків, включно зі зменшенням стійкості економік до шоків, зниженням інновацій і довгострокового зростання, збільшенням інфляції, підвищенням міжкраїнної та внутрішньокраїнної нерівності, а також загрозою мирному співіснуванню.

Сучасна людина не залишається на місці. Процес кількісного та якісного зростання населення планети Земля триває. Людство постійно змінюється, адаптується до нових життєвих умов - технічних, соціальних, культурних, кліматичних. Екологія набуває все більшої ваги. Людство повинне постійно думати про те, як зробити ці суспільні новації зручними та комфортними, як адаптувати їх до позитивних умов. У цьому велику роль відіграє наука та політичні лідери. Людство потребує не лише високих інформаційних технологій, але й серйозних концептуальних побудов, що ґрунтуються на фундаментальній теорії, охоплюючи всі аспекти життя та пов'язані з реаліями інноваційного розвитку. Все інше буде відкинуте людством та викинуте на смітник історії.

Література

1. Tristan Reed. Is the Global Economy Deglobalizing? And if so, why? And what is next? [Електронний ресурс] / Tristan Reed, Pinelopi K. Goldberg. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.nber.org/papers/w31115>.
2. Maximilian Gebhardt. Increasing global supply chains' resilience after the COVID-19 pandemic: Empirical results from a Delphi study [Електронний ресурс] / Maximilian Gebhardt. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC9186425/>.

3. Anusha Chari. The Baker Hypothesis: Stabilization, Structural Reforms, and Economic Growth [Електронний ресурс] / Anusha Chari. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://ideas.repec.org/a/aea/jecper/v35y2021i3p83-108.html>.

Цвікілевич А.Д.

магістр спеціальності 052 Політології
ФМВПС ОНУ імені І.І. Мечникова

Науковий керівник:

доктор політичних наук, професор, професор кафедри політології **Коч С.В.**

ВЗАЄМОДІЯ МІЖ ЦЕНТРОМ І РЕГІОНАМИ: РОЛЬ ЛОБІЗМУ У ФОРМУВАННІ ПОЛІТИЧНИХ РІШЕНЬ ТА РЕСУРСНОГО РОЗПОДІЛУ

Актуальність. Протягом останніх десятиліть ми можемо спостерігати в Європі на державному рівні певну тенденцію до децентралізації, що відбувалася паралельно з передачею частково суверенітету від національних урядів до наднаціональних інституцій.

Тобто політичні рішення все частіше і частіше почали формуватися на загальноєвропейському рівні, що став більш привабливим політичним майданчиком для різноманітних груп інтересів, в тому числі і регіональних груп. До того ж багато рішень ЄС стосуються повноважень субнаціональних органів державної влади та потребують імплементації саме на регіональному рівні. Ці рішення можуть стосуватися питань освіти, навколишнього середовища, питань перерозподілу ресурсів у сфері транспорту та інфраструктури, тобто прямо або опосередковано впливати на економічну конкурентоспроможність регіонів.

Так як наша країна знаходить на активному шляху до вступу до ЄС, я вважаю, що нам як науковцям, надзвичайно важливо дослідити в яких умовах нам доведеться функціонувати.

Ступень розробленості теми. Через особливості регулювання просування інтересів в ЄС перед дослідниками постає проблема відсутності інформації у відкритих джерелах, тому ця тема не є надзвичайно популярною серед науковців. Тим паче просування регіональних і субнаціональних інтересів у європейській політиці є доволі неформальним і опосередкованим процесом. Проте навіть через певні обмеження в доступі до необхідних даних знаходяться дослідники, що активно займаються розробкою даної теми. Серед них, Байерс Дж., Донас Д., Маркс Дж., Фройссен Б., Тейтем М., та інші.

Постановка проблеми. Своєю метою ми поставили дослідити механізми впливу регіонів на прийняття рішень центром. Визначити основні канали і методи подібного впливу, його особливості.

Серед науковців, що досліджували взаємодію між регіонами та Брюсселем, можна виокремити дві основні позиції. Перший підхід акцентує увагу на активній співпраці центральних владних інституцій ЄС та регіональних органів державної влади, різноманітних механізмах х взаємодії. Прихильники другого підходу звертають свою увагу на велику кількість механізмів, що обмежують вплив регіонів та посилюють позиції центральної влади країн-членів.

На мою думку, постійне зростання активності регіональних акторів у Брюсселі скоріш підтверджує першу позицію. Субнаціональні органи влади все більше мобілізуються на європейському рівні.

Один із розповсюджених механізмів представництва для регіонів, провінцій та міст є так звані офіси по зв'язках («liaison office»). Протягом останніх років їх кількість постійно зростала. З 54 у 1993 році їх кількість зросла до більше ніж 200 [1].

Такі представництва можуть нараховувати понад 20 працівників, проте середня кількість співробітників становить 4. Така обмеженість в ресурсах спонукає ці інституції об'єднуватись в національні, трансрегіональні або галузеві асоціації. Наприклад, проводилось дослідження, що виявило приналежність до таких асоціацій 95% всіх офісів по зв'язкам [2].

Через ці асоціації регіони можуть координувати свої дії, обмінюватись інформацією, мобілізувати більшу кількість політичних ресурсів і таким чином збільшувати свої шанси більш ефективно впливати на центральні інституції ЄС. Тим паче, що політичні актори можуть бути більш чутливими до пропозицій асоціацій, адже бачать за ними інтерес багатьох, а не меншості.

Регіональні представництва найчастіше зосереджують свою увагу на Єврокомісії, Європарламенті, Комітеті Регіонів та Постійних представництвах своїх країн.

Найбільше офіси контактують із державними службовцями Єврокомісії. Далі за кількістю контактів Постійні представництва, члени Європарламенту та члени Комітету регіонів. Високий рівень взаємодії з Єврокомісією, ймовірно, можна пояснити її важливою роллю у визначенні порядку денного, а також управлінням фінансами ЄС [3].

Не всі офіси по зв'язкам виконують лобістські функції та займаються, наприклад, моніторингом розвитку політики. Тобто функціонують скоріш як невеликі аналітичні центри. Також, протягом періодів економічних криз було помічено скорочення або припинення діяльності регіональних офісів країн, що скоротили регіональні бюджети.

Висновки. Прийняття політичних рішень в ЄС є багаторівневим та багатоінституційним процесом у якому є безліч шляхів тиску для організованих інтересів. Для регіональних політичних акторів також знаходяться свої методи представництва інтересів. Одним із найпопулярніших методів виступають офіси по зв'язкам. Подібне представництво відіграє важливу роль у формуванні розподілу влади та ресурсів між центром і периферією, адже полегшує доступ до осіб, які приймають політичні рішення, впливає на формування публічного

дискурсу та на результати політики. Однак обсяг цього тиску залежить від безлічі різних факторів, що включають інституційні рамки, загальну політичну динаміку та наявність необхідних ресурсів.

Література

1. Marks, G., L. Hooghe and K. Blank, European Integration from the 1980's: State-Centric v. Multilevel Governance. *Journal of Common Market Studies*. – 1996. – p. 341–378.
2. *Fraussen, Bert & Donas, Tom. Regions Lobbying the European Union: Organizational Forms, Policy Portfolios and Venue Selection*. 2015.
URL: https://www.researchgate.net/publication/284617504_Regions_Lobbying_the_European_Union_Organizational_Forms_Policy_Portfolios_and_Venue_Selection
3. Bouwen P., The European Commission. *Lobbying the European Union: Institutions, Actors and Issues*. 2009. p. 19-38.

Куштурна Д.

Бакалавр спеціальності 052 Політології
ФМВПС ОНУ імені І. І. Мечникова

Науковий керівник:

кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри політології **Дяченко О.В.**

ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ УКРАЇНИ В МАС МЕДІА ПІСЛЯ ПОЧАТКУ ВОЄННИХ ПОДІЙ 2022–2024 р.

Мас-медіа, як ключовий елемент сучасної інформаційної сфери, відіграють надзвичайно важливу роль у формуванні суспільства, впливаючи на його переконання, цінності, та сприйняття подій. Поняття "мас-медіа" охоплює широкий спектр засобів масової інформації, включаючи телебачення, радіо, газети, журнали, інтернет-портали, соціальні мережі та інші форми комунікації, які забезпечують розповсюдження інформації на великі аудиторії.

Для держави мас-медіа мають особливе значення. Вони є інструментом комунікації між урядом і громадянами, сприяючи розповсюдженню важливої інформації, включаючи політичні оголошення, новини та офіційні заяви. Крім того, мас-медіа допомагають формувати імідж країни в міжнародному співтоваристві, впливаючи на сприйняття інших держав, бізнес-партнерів, туристів та інвесторів.

У будь-якому суспільстві мас-медіа виконує ряд різноманітних політичних функцій, основними з них я виділюю такі як:

1. Інформаційна функція. Полягає в отриманні та розповсюдженні інформації, важливої для громадян та органів влади. Також мас-медіа надають

можливості та платформи для вираження різноманітних думок та поглядів громадян.

2. Просвітницька функція. Діяльність мас-медіа поширює політичні знання, завдяки чому дає громадянам можливість адекватно та вірно оцінювати політичні події та політичні процеси.

3. Функція формування громадської думки. Являє собою інтенсивний обмін інформацією, порівняння та протиставлення схожих позицій, їх зближення, пошук місць перетину або спільних точок зору та відкидання деталей, що є характерними для індивідуальних уявлень.

4. Функція політичної соціалізації. Полягає у тому, щоб людина вивчала політичні норми, цінності та приклади політичної поведінки, що дозволяє їй адаптуватися до соціально-політичної дійсності.

У сучасному світі, насиченому мас-медійними потоками та інформаційним шумом, поняття іміджу держави стає ключовим аспектом її міжнародного спілкування та внутрішньої стабільності. Стан іміджу країни визначається не лише її політичними, економічними та соціокультурними досягненнями, а й сприйняттям цих досягнень як у самій країні, так і серед міжнародного співтовариства.

Імідж держави представляє собою узагальнене сприйняття або уявлення про державу, що формується через різноманітні чинники, включаючи культуру, історію, економіку, політику, соціальні програми, природні ресурси та інші. Тобто, це своєрідний образ країни, який може складатися з численних джерел сприйняття, таких як засоби масової інформації, подорожі, міжнародні події, культурний обмін і т. д.

Імідж держави, як систематично конструйований образ, має два основних об'єкти: вплив на внутрішнє суспільство країни та міжнародну спільноту. Цілком зрозуміло, що для кожної країни важливий сприятливий політичний образ, який сприяє її соціально-економічному та політичному розвитку, а також розширенню зовнішніх зв'язків.

Важливою рисою іміджу держави, як підкреслюють більшість дослідників, є його функціональність. Тобто, створення певного іміджу держави не є основною метою. Покращуючи імідж країни, ми намагаємося досягнути за його допомогою різних цілей.

В контексті внутрішнього наповнення імідж держави виконує різні функції. По-перше, він сприяє зміцненню і збереженню соціальної єдності, а також запобігає соціально-класовим конфліктам. Позитивний імідж держави сприяє збереженню обраного шляху розвитку суспільства і держави і залишитися при владі. Він також сприяє формуванню позитивного настрою серед населення під час впровадження активних соціальних змін.

Серед зовнішніх функцій міжнародного іміджу слід виділити такі:

1. Активна інтеграція в світове політичне та економічне співтовариство, оскільки умови всебічної глобалізації передбачають, що політична ізоляція держави може викликати негативну реакцію світової

громадськості та призвести до гуманітарної та соціально-економічної кризи (наприклад, КНДР, Ірак за часів Хусейна тощо);

2. Забезпечення безпеки країни від політичного та військового тиску ззовні;

3. Забезпечення підтримки світовою спільнотою владної еліти як ресурсу боротьби з опозицією;

4. Підтримка національного бізнесу та приваблення іноземних інвестицій;

5. Сприяння розвитку туристичної галузі;

6. Підтримка та захист громадян у їх зовнішніх відносинах.

Фактори, які впливають на формування міжнародного образу країни, можна також розділити на дві категорії: первинні та вторинні.

Первинні фактори, які переважно мають матеріальний характер, включають в себе територію, природні ресурси та історичне минуле, наприклад, історичні події. Це об'єктивні фактори, які існують незалежно від ситуації та волі людей, але можуть бути різноманітно інтерпретовані.

Друга група - вторинні фактори, які переважно є нематеріальними і виникають як результат впливу первинних факторів. Вони мають суб'єктивний характер і визначають сприйняття первинних. До них відносяться архетипи, ментальність, міфи, національний характер і історична пам'ять.

За результатами моніторингу з 24 лютого 2022 року по жовтень 2023 року було виявлено 27 дезінформаційних сценаріїв та 367 фейкових повідомлень, які розповсюджувалися через 93 різних медіа з різних країн. Більшість виявлених фейків та маніпуляцій співзвучні з основними наративами російських дезінформаційних кампаній. Загальна кількість випадків дезінформації на цей період становила 13 131. На протязі 2023 року помітно зросла кількість випадків у кожній країні: з 24 лютого 2022 року по січень 2023 року було виявлено 4836 випадків, тобто в середньому 403 випадки щомісяця, а з лютого по жовтень 2023 року — 8296 випадків, що становить 920 публікацій щомісяця.

Найбільше дезінформації про Україну поширювалося через медіа з Польщі (3242 випадки), Угорщини (2242) та Словаччини (2155). Три найпоширеніші наративи були сформульовані так: "Захід контролює Україну та використовує її у своїх цілях" (1584), "Дії України та Заходу змусили Росію розпочати війну" (1347), "Нацизм в Україні" (1322).

Друга тенденція відзначається зростанням поширення дезінформації в умовах проросійського та євроскептичного політичного середовища. Найбільш критична ситуація спостерігається у країнах, де частина політиків відкрито чи непрямо сприяє російській агенді, таких як Польща, Словаччина та Угорщина. Під час парламентських виборів, що відбулися восени 2023 року в перших двох країнах, чулися проросійські пропозиції: заклики до припинення або зменшення підтримки України, дискримінаційні висловлювання стосовно українських біженців в Європі.

Третя тенденція полягає в тому, що пропагандистські засоби масової інформації активніше атакують на вразливі теми, пов'язані з Україною та

російським вторгненням. Проросійські ЗМІ акцентують увагу на питаннях, які найбільше хвилюють європейську та українську аудиторії: корупція в Україні, загрози зменшення підтримки України на Заході, очікування щодо контрнаступу. Вони не лише висвітлюють проблеми, а й перекручують їх контекст, перебільшують та створюють на основі цих історій теорії змови чи інформаційно-психологічні операції, спрямовані проти різних аудиторій. Наприклад, нейтральне твердження: "в Україні існують проблеми з корупцією", може бути викривлене у пропагандистському контексті як "Україна - найбільш корумпована країна світу", "Усі українці - корумповані", чи "Україна - непридатна держава".

Упродовж першої половини липня 2022 року, ТАСС та РІА Новини найчастіше цитували Інтернет-ЗМІ Італії, Німеччини та Франції. Проте варто відзначити, що з першого по чотирнадцяте липня відсоток публікацій, що стосувалися України та були посиланнями на російські ЗМІ, був досить низьким і склав 4,2% або менше у кожній з цих країн. Потім з 15 по 29 липня ця позначка взагалі впала (найбільший відсоток 0,09% був у Франції). Це свідчить про те, що на цей період конкретні кремлівські ЗМІ не мали переваги в цих країнах.

За період з 1 по 29 липня інтернет-ЗМІ Італії, Франції та Німеччини акцентували увагу на військових порушеннях Росії проти України, санкціях та їхніх наслідках, мирних переговорах і підтримці України. У різний час тон і зміст повідомлень на ці теми варіювалися від позитивного ставлення до України до відтворення російських наративів.

Розмова про негативні впливи санкцій на європейські країни залишалася актуальною у липні згідно з онлайн-ЗМІ всіх трьох держав. Особливу увагу зосереджували на зростанні цін та тарифів на енергоносії. Французькі видання також висвітлювали посилення санкцій та ізоляції Росії. У першій половині місяця в Німеччині ставили акцент на "пропозиції щодо мирних переговорів", що вже раніше було помічено в інших країнах Європи, зокрема, в Угорщині та Австрії. У німецьких ЗМІ заклики до мирних переговорів зазвичай супроводжувалися цитатами колишнього федерального канцлера Німеччини Герхарда Шредера.

Кожна з вивчених країн також активно висвітлювала питання надання допомоги Україні у війні проти Росії. Італійські ЗМІ піднімали теми гуманітарної та фінансової допомоги Україні. Французькі видання продовжували акцентувати увагу на впровадженні санкцій.

Отже, ми можемо оцінити вплив країн Європейського Союзу, які продовжують надавати підтримку Україні на шляху до європейської інтеграції, що підтверджує важливість та перспективи цього процесу. Однак, треба також враховувати, що швидкість та успіх інтеграції залежать від багатьох факторів, включаючи внутрішні політичні та економічні умови, зовнішню політику та геополітичну ситуацію.

Література

- 1 Квіт С. Масові комунікації : підручник / С. Квіт. – К. : Видавничий дім «Києво- Могилянська академія»
- 2 Сулим Б. В. Фактори формування міжнародного іміджу України. / Борис Сулим // Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. Випуск 27. – Львів, 2010. – С. 172–177.
- 3 Сулим Б. В. Формування іміджу країни: основні фактори і технології. / Борис Сулим // Фінанси України. Матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції «Фінанси України». – Дніпропетровськ : ПДАБА, 2009. – Том 3. – С. 97-99.
- 4 Сулим Б. В. Робота із закордонними ЗМІ як фактор формування іміджу держави. / Борис Сулим // Міжнародна науково-практична конференція «Ольвійський Форум 2009: Стратегії України в геополітичному просторі». – Миколаїв : ЧДУ ім. П.Могили, 2009. – Том 5. – С. 60–62.
- 5 Міжнародний імідж країни: Практичні аспекти аналізу* Алла Старостіна.
- 6 Vidnyanskyi, S. (2022). Ukraine – European Union: a new stage of relations in the conditions of the Russian-Ukrainian war 2014–2022. International relations of Ukraine: scientific research and findings, 10–37.

Кукуруза Д.

Бакалавр спеціальності 052 Політології
ФМВПС ОНУ імені І. І. Мечникова

Науковий керівник:

кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри політології **Дяченко О.В.**

УКРАЇНО-АМЕРИКАНСЬКІ ВІДНОСИНИ: ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНИЙ ТА БЕЗПЕКОВИЙ АСПЕКТ

Військово-політичні відносини дуже складний і багатоаспектний механізм, який сприяє управлінню міжнародною стабільністю та безпекою через спільні зусилля між державами та стратегічну взаємодію. Саме поняття військово-політичних відносин включає в себе сукупність намірів і дій сторін (держав, коаліцій держав, міжнародних корпорацій, політичних партій, блоків, груп населення), спрямованих на досягнення власних інтересів із застосуванням усіх наявних інструментів, у тому числі воєнної сили, у політичній, воєнній, економічній та інших сферах життєдіяльності. [1]

Національна безпека – захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам. [1] До основних об'єктів

національної безпеки відносяться: особистість (її права і свободи), суспільство (його матеріальні та духовні цінності), держава (конституційний устрій, суверенітет та територіальна цілісність).

Міжнародна безпека – система міжнародних відносин, що заснована на дотриманні усіма державами загальновизнаних принципів і норм міжнародного права, виключає вирішення спірних питань і розбіжностей між ними за допомогою сили або загрози. [2]

Національна та міжнародна безпека – це основа та водночас мета військово-політичних відносин. Без дотримання країною принципів і норм міжнародного права, вона не змогла б укласти союзи або вступати в альянси, а навпаки, породжувала б конфлікти та одночасно союзи інших держав, які були б спрямовані проти цієї країни, або союзи з такими ж країнами, які не дотримуються міжнародних правил. Однак мета будь-якої військово-політичної взаємодії між державами – встановлення безпеки і миру, але, щоправда, на таких умовах, які найбільш вигідні державі, яка виграє в політичному/економічному/військовому конфлікті або є найбільш впливовою.

В залежності від характеру взаємодії між державами, військово-політичні відносини можна розділити на: Союзи та воєнно-політичні блоки. Держави можуть створювати союзи для взаємного захисту та з метою спільних оборонних чи наступальних дій; Ворожість та конфлікти. Напружені відносини, конфлікти та війни можуть виникнути через територіальні, політичні чи ідеологічні розбіжності; Нейтралітет. Держави можуть дотримуватись політики нейтралітету, уникаючи військових союзів та конфліктів; Військова окупація та анексії. Захоплення територій іншими державами з використанням військової сили; Миротворчі місії. Втручання держав або міжнародних організацій для врегулювання конфліктів та миру; Збалансовані відносини. Співпраця та конкуренція між державами, де вони прагнуть зберігати рівновагу сил та інтересів.

Основні принципи взаємодії держав у сфері безпеки часто знаходять свій відбиток у міжнародному праві та міжнародних договорах.

Принципи міжнародного права – історично обумовлені основоположні загальновизнанні норми, що виражають головний зміст міжнародного права, його характерні риси та володіють вищою імперативною юридичною силою. Ці керівні правила поведінки його суб'єктів, що виникають як результат суспільної практики; юридично закріплені засади міжнародного права. Вони являють собою найбільш загальне вираження і практику поведінки, яка встановилася, і взаємодії суб'єктів на міжнародній арені в рамках міжнародних відносин. [3]

Мета взаємодії держав у сфері безпеки полягає у створенні стабільного та передбачуваного середовища, де зменшуються ризики конфліктів, а держави працюють над спільними інтересами у сфері безпеки. Таким чином держави можуть укласти багатосторонні угоди та створювати військово-політичні союзи. Багатосторонні угоди можуть охоплювати різні галузі, такі як торгівля, безпека, навколишнє середовище, права людини та інші питання. Вони

зазвичай створюються з метою врегулювання спільних міжнародних проблем та розвитку співробітництва.

Проаналізувавши розвиток україно-американських відносин, можна розділити їх на декілька етапів:

I – Зацікавленість (1980–1991)

Україна здобула незалежність 24 серпня 1991 року і шукала свою місію на світовій арені. Спочатку Україна зіткнулася з проблемами легітимності. США визнали Україну 26 грудня 1991 року і встановили з нею дипломатичні відносини 3 січня 1992 року. Інтерес США до України зріс наприкінці 1980-х років, коли змінилася політична ситуація в СРСР. Спочатку офіційні особи США утримувалися від активної участі в українському політичному процесі. Американські неурядові організації були активними і сприяли встановленню контактів із новою українською елітою. У міру розвитку радянської кризи США почали розширювати співробітництво з Україною, але залишалися прихильниками відносин із центральним урядом: під час візиту в Україну в серпні 1991 року Джордж Буш-старший заявив, що США не втручатимуться у внутрішні справи України.

II – Активне співробітництво (1991–1998)

Цей етап відносин між США та Україною розпочався 1 грудня 1991 року з обранням Леоніда Кравчука на посаду Президента. Розпад СРСР уточнив ці зв'язки, дозволяючи США активізувати зовнішньополітичні контакти. Увага Вашингтона першочергово зосередилася на зміцненні політичних зв'язків з новою українською елітою. Після отримання незалежності в Києві обговорювалися ідеї перехідної юрисдикції над військами та ядерною зброєю. Співпраця з Україною залишалася неоднозначною з погляду США, зокрема, в контексті ядерної безпеки та збереження балансу сил у Європі. Рік 1994 став поворотним у відносинах, коли США проголосили свою підтримку Україні під час підписання угоди про без'ядерний статус. Україна виявилася важливим геополітичним центром для США, що було визначено експертами, такими як Збігнев Бжезінський. [4] Розвиток демократії та політичних реформ став основними напрямками співпраці. Створення нових політичних партій, вільних ЗМІ та реформа законів про вибори стали підтримуваними ініціативами з боку США.

III – Розчарування (1998–2004)

У 1997 році відносини між Україною та США вже офіційно називалися "стратегічним партнерством", але навіть за такого визначення його умови не завжди дотримувалися: у період з 1998 по 2000 рік на Заході спостерігалася певне розчарування в Україні. Стратегічне значення України для США стало зміщуватися від сприйняття її як потенційно впливового гравця у сфері регіональної безпеки до того, який не зможе реалізувати свій потенціал без внутрішнього зміцнення країни.

Попередні дискусії про "критичну роль" України створили в українських високопосадовців враження, що членства в Євроатлантичному співтоваристві можна досягти лише завдяки геополітичному статусу і що не потрібно значних

зусиль для внутрішнього розвитку. Попри значні інвестиції США в реформи, повільний прогрес став джерелом розчарування. Виникли також сумніви в реальності "стратегічного партнерства", оскільки США почали відходити від безумовної допомоги та переходити до підходу "винагорода за результат". Україна не змогла забезпечити сприятливий інвестиційний клімат через політичну нестабільність, корупцію та невизначеність економічної політики. Крім того, Україна не продемонструвала належної активності у співпраці з НАТО, якої очікували від неї США, аж до обговорення можливості вступу до НАТО у 2002–2003 роках.

IV – Нова надія (2004–2010)

Перемога Віктора Ющенка на президентських виборах 2004 року і народні протести, що спалахнули, посилили інтерес до американсько-українських відносин. У цей період Україна прагнула членства в НАТО за президента Ющенка, і США підтримали це прагнення, підтвердивши свою готовність підтримати цей напрямок. У 2008 році США активізували політичні контакти з українською владою. Україна звернулася до НАТО з проханням приєднатися до Плану дій щодо членства (ПДЧ). Офіційний візит президента США Джорджа Буша в Україну також відіграв важливу роль у розвитку двосторонніх відносин. Підписана Дорожня карта про пріоритети двостороннього співробітництва підтвердила стратегічну форму відносин, а за підсумками саміту НАТО, що відбувся в Бухаресті у квітні 2008 року, Україна отримала підтримку членства в НАТО.

V – Дипломатичний тиск (2010–2014)

Відносини між Україною та США погіршилися після президентських виборів в Україні в січні-лютому 2010 року, на яких переміг проросійський президент Віктор Янукович. Конгрес США особливо критично поставився до судового переслідування колишньої прем'єр-міністерки Юлії Тимошенко, яку було засуджено до тюремного ув'язнення, а також до процесу підготовки та проведення парламентських виборів у жовтні 2012 року.

Водночас під час вуличних протестів у Києві та інших містах України на початку 2014 року члени Конгресу та Білого дому критикували репресивні заходи режиму Януковича, спрямовані на придушення громадянського руху за євроінтеграцію України. Сенат США і Державний департамент США засудили насильство проти мирних демонстрантів у Києві. [5][6]

VI – Заступництво та протекторат (2014 – ∞)

У складних умовах політичних змін, Революції гідності та початку Антитерористичної операції (АТО) Україна почала отримувати іноземну допомогу від США. У 2014–2016 роках США надали Україні фінансову допомогу в розмірі 600 мільйонів доларів. У 2014 році Конгрес США ухвалив Акт про підтримку свободи України, офіційну позицію щодо ситуації в Україні та надав фінансову допомогу на закупівлю необхідного обладнання та озброєння. [7][8] Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) продовжило реалізацію проєктів, спрямованих на поліпшення економічної

ситуації в Україні та приведення законодавства країни у відповідність до стандартів ЄС.

Прагнення України до євроатлантичних інтеграційних процесів та підтримка США у цьому напрямі мають стратегічне значення для подальшої перемоги України над агресією Російської Федерації. Проте на шляху зміцнення військово-політичних відносин стоять виклики, такі як внутрішня корупція в Україні, а також мінливість зовнішньої політики США та періодична неузгодженість інтересів між державними органами влади. Ці фактори можуть ускладнити повноцінний розвиток партнерства у сфері безпеки. Співпраця між Україною та США у багатьох аспектах носить статус «стратегічного партнерства» і потребує постійної уваги та зміцнення з обох сторін, адже вона сприяє забезпеченню національної безпеки обох країн.

У затвердженій Стратегії розвитку співробітництва USAID з Україною на 2019-2024 роки акцентовано увагу на таких питаннях, як боротьба з корупцією, протидія наслідкам російської агресії, сприяння економічному розвитку та енергетичній незалежності країни. Крім того, USAID продовжуватиме підтримувати зусилля зі зміцнення демократії та ефективного врядування, покращення систем охорони здоров'я та пом'якшення наслідків конфлікту на сході України. [9]

З початку війни 24 лютого 2022 року USAID виділив \$9,88 млрд на програми розвитку та гуманітарну допомогу. [9]

Разом з Україною США є країною, де відбувається найбільше кібератак. Тому обмін досвідом та спільні зусилля у боротьбі з кібератаками дозволять обома країнам ефективніше захищати свої інформаційні ресурси. Крім того, налагодження інтенсивної співпраці з американськими партнерами є ще одним важливим кроком на шляху інтеграції українських кіберзахисників у світове професійне кіберсередовище. Тому 29 липня 2022 р. Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України підписала Меморандум про співробітництво щодо співпраці у сфері кібербезпеки з Агентством з кібербезпеки та безпеки інфраструктури Департаменту національної безпеки Сполучених Штатів Америки (Cybersecurity and Infrastructure Security Agency, CISA). Талліннський механізм координує допомогу Україні для підтримки та зміцнення національної кібербезпеки, захисту критичної інфраструктури та запобігання російським кіберопераціям. Найближчим часом відбудеться перша координаційна зустріч. [10]

Спільними силами в подоланні загроз національній та міжнародній безпеки Україні та Сполученим Штатам потрібно покращувати економічні відносини та співпрацю в кіберпросторі. Зміцнення економічних зв'язків може сприяти ефективному вирішенню внутрішніх проблем України, тоді як співпраця в кіберпросторі може підвищити кібербезпеку обох країн та зміцнити їхні оборонні здібності в умовах сучасної кіберзагрози.

У контексті останніх подій в нашій державі, нівелювання Російською Федерацією умов Будапештського меморандуму, що призвело до повномасштабної збройної агресії, незмінна підтримка США нашого

суверенітету стає запорукою певних економічних та безпекових гарантій. Ще до початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну, у січні 2022 року, в Сенаті США Джон Корнін створив законопроект про ленд-ліз для України, співавторами якого стали Роджер Вікер, Бенджамін Кардін та Джин Шахін.

Нещодавно, в березні поточного року Білий дім оголосив про черговий пакет допомоги для України на суму \$300 млн. Це перший пакет допомоги Україні за останні місяці від США. Кошти виділятимуться за програмою PDA — прямі поставки з запасів Армії США. Крім того, ЄС наближається до узгодження нового пакету військової допомоги Україні на 5 млрд євро. Йдеться про новий додаток до фонду, який використовується для фінансування військових поставок в Україну.

Не втягуючись у внутрішні політичні процеси в США, комунікувати необхідно так, щоб і республіканці, і демократи бачили свій конкретний інтерес у перемозі України. Загалом позиція Сполучених Штатів щодо російсько-української війни була значною мірою на користь України, оскільки США засудили військову агресію Російської Федерації, надали гуманітарну та військову допомогу Україні, та ввели санкції проти Республіки Білорусь і РФ, країн, які активно брали участь в агресії.

Література

1. В. Константинов. Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. — К.: Парламентське видавництво, 2011.
2. Безпека міжнародна // Політологічний енциклопедичний словник / уклад.: Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна, І. О. Поліщук та ін. За ред. М. П. Требіна. — Х. : Право, 2015.
3. Пронюк, Наталія (2008). Сучасне міжнародне право. КНТ.
4. Бжезінський. Велика Шахівниця. Американська першість та є стратегічні імперативи. Львів – Івано-Франківськ, 2000.
4. Сенат США ухвалив резолюцію з погрозами Януковичу і Ко.
(URL: https://web.archive.org/web/20150122061011/http://ipress.ua/news/senat_sshu_uhvalyv_rezolyutsiyu_na_pidtrymku_ukrainskogo_narodu_37543.html)
5. США висловили огиду до рішення української влади задавити Євромайдан
URL: https://web.archive.org/web/20150122061008/http://ipress.ua/news/ssha_vysl_ovyly_ogydu_do_rishennya_ukrainskoi_vlady_zadavyty_yevromaydan_35423.html
6. President Obama Signs Ukraine Freedom Support Act of 2014 President Obama Signs Ukraine Freedom Support Act of 2014
7. Statement by the President on the Ukraine Freedom Support Act.
8. Ukraine | U.S. Agency for International Development
(URL: <https://www.usaid.gov/uk/ukraine>)
9. Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України: Україна та США поглиблюють стратегічне партнерство у сфері кібербезпеки (URL: <https://cip.gov.ua/ua/news/ukrayina-ta-ssha-pogliblyuyut-strategichne-partnerstvo-u-sferi-kiberbezpeki>)

Лісоколенко І.Ю.
Бакалавр спеціальності 052 Політології
ФМВПС ОНУ імені І. І. Мечникова

Науковий керівник:
кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри політології **Дяченко О.В.**

ВПЛИВ ЗМІ НА ПОЛІТИЧНИЙ ВИМІР СУЧАСНОЇ ПОЛЬЩІ

Польща є сусідом та стратегічним партнером України на політичній арені, тому досить важливо розуміти та досліджувати її політичний процес. Одним із вагомих елементів кожної сучасної політичної системи є інформаційний простір. В Наш час ЗМІ чітко відображають те, які настрої має суспільство, який політичний режим утворюється, який вектор має країна на міжнародній арені, ступінь легітимації влади. Окрім того, в сучасному світі інформація стала ще і зброєю – найнебезпечнішою нелетальною, не кінетичною зброєю сучасності.

Якщо говорити про теорію сучасних війн, то основною працею у політологів та теоретиків військової справи залишається незавершена праця «Про війну», назву якої сучасними дослідниками прийнято подавати в оригіналі – «Vom Kriege», Карла фон Клаузевіца. В саме поняття «війни» чинний прусський генерал вкладав суть примусу ворога виконати нашу волю шляхом насильства, але як мету визначав роззброєння противника будь-яким чином задля досягнення його беззахисності. Виходячи з понять які мислитель вкладає в першу книгу «Про природу війни»: «Війни освічених народів набагато менш жорстокі й руйнівні, ніж війни неосвічених і це пов'язано з суспільним станом як самих держав, так і їх стосунків між собою. Війна виникає із суспільного стану та його умов, через які вона викликана, якими обмежена, стримана: але ці речі не належать війні самі по собі, вони їй лише дані, і принцип редукації ніколи не може бути введений у філософію війни сам, не допускаючи абсурду.» – можна побачити, що він описує процес гібридизації конфліктів у високоцивілізованих. Ця ідея пронизує червоною ниткою весь твір низкою протиставлень війни у народів «освічених», «розвинених», «високоцивілізованих» та народів «неосвічених», «нерозвинених», «грубих» тощо, але завжди складається з ворожого почуття, яке породжує ворожі наміри. І власне сама війна у трактаті визначається як політичний акт та радикальний інструмент здійснення політики : «Війна простого народу – цілих народів – і особливо освічених народів завжди починається з політичної ситуації і породжується лише політичним мотивом.», а тобто, конфлікт завжди нерозривно пов'язаний з політикою і лише вона є кінцевою метою війни, яка завжди виступає як засіб і ніколи як незалежний засіб.

Саме тому, виходячи з даних наведених вище можна сміливо сказати, що гібридна війна при якій активно використовується інформація, як зброя, і буде типом війни розвинених народів, а отже сучасності.

Останні десятиліття головним актором творення громадської думки стали конвергентні медіа, за їх допомогою найлегше створювати сірі зони розхитуючи легітимацію, сіючи паніку, нав'язуючи наративи, поширюючи ПСО адже інтернет простір, тим більше простір соцмереж, абсолютно не контрольований. Саме на конвергентні медіа польська влада перекладає відповідальність за антиукраїнські протести поляків, які почались на початку 2024, як у вигляді польсько-українських кордонів, так і численні мітинги та марші з вимогами поляків, щоб українці виїхали з території Польщі. За словами Яцека Ключковського – колишнього Посла Польщі в Україні, ці акції були ініціативою саме громадянського суспільства Польщі і уряд не має до них ніякої причетності, бо антиукраїнська пропаганда шириться конвергентними медіа за допомогою медіа, окрім того, політик висловлює думку, що це черговий виток інформаційної війни профінансований Росією. Слід зазначити, що в той же час у Франції було знешкоджено російську ботоферму з 200 осіб, які теж проводили ПСО. На разі країни ЄС мають серйозний виклик, як захистити своє інформаційне поле від постійного потоку фейкових та маніпулятивних новин, ворожої пропаганди в соціальних мережах.

Якщо говорити про класичні медіа, то не зважаючи на те, що польські друковані ЗМІ сконцентровані в руках німецьких олігархів, одними з найбільш купованих видань в Польщі є власне польські католицькі видання.

Щорічно «Tygodnik Powszechny» продається тиражем до 400 тис екземплярів на рік фізичного видання та багатомільйонними переглядами онлайн версії. Тижневик концентрується на соціо-культурних аспектах життя поляків та намагається давати коментарі та оцінки всім суспільним явищам з точки зору римо-католицької церкви. Серед тематики, якій присвячувались випуски тижневика є і Володимир Зеленський з гаслом «За наше сьогодні. За ваше завтра» (Такі формулювання гасел історично полюбилися полякам «За нашу і вашу вольность», «Без незалежної України немає незалежної Польщі», що викриває особливості ментальності польського народу), Відьмаку Анжея Собковські, якого довелось окатоличити, бо він «найвідоміший поляк світу», Україні в цілому. Високі тиражі католицьких коментарів до всіх актуальних явищ свідчать про те, що втручання церкви у політичний процес в Польщі є цілком легітимним і Католицька Церква є актором політичної системи. Окрім цього, це явище висвітлено і на законодавчому рівні (заборона абортів, підвищене податкування з продажів у неділю та християнські свята, не визнання прав ЛГБТ+). Окрім того, в Польщі почала видаватись журнал «Egzorcysta», який дійсно присвячений екзорцизму, тиражі в 15000 екземплярів на місяць свідчать про певну актуальність та інтерес серед поляків, що теж вимальовує певну картину.

Якщо ж говорити про інші друковані медіа, то група Polskapresse належить німецькій медіа-групі Verlagsgruppe Passau. Це підводить нас до такої

особливості польської преси – значної долі німецького капіталу. Більшість найпопулярніших журналів видає німецька Bauer Media Group. А німецький концерн Axel Springer – найпопулярнішу газету Fakt та один з найпопулярніших опінієтворчих тижневиків Newsweek. Крім того, Axel Springer є співвласником ділової газети Dziennik Gazeta Prawna. Така ситуація сталась внаслідок того, що Ярослава Качинського почали активно звинувачувати в тому, що він перетворив польські ЗМІ на рупор державної пропаганди, в результаті чого друковані ЗМІ стали «не польськими», а контроль над ТРК Качинський все ж залишив за собою. Власне інформаційна війна лідера ПiС та демократа Дональда Туска завжди проходила за допомогою інформаційного каналу TVP-Info, який був закритий 20 грудня 2015 року. Польське телебачення TVP, Польське радіо та інформаційна агенція Polska Agencja Prasowa (PAP) залишаються акціонерними товариствами із 100% державною власністю, а отже висвітлюють провладну точку зору.

Боротьба за медіа простір Польщі вилилась в законопроект, що передбачав непомірне оподаткування для недержавних ЗМІ і як наслідок 10 лютого 2021 більшість польських ЗМІ вдалися до акції: на один день телемовлення повністю чи частково припинили телеканали груп TVN і Polsat, обмежили інформаційні ефіри популярні польські FM-радіостанції RMF, ZET, ESKA та інші, зникли інформаційні повідомлення в найпопулярніших інтернет-сервісах Wirtualna Polska, Interia, Onet та багатьох інших. В акції взяли участь близько 40 медіа груп, що становили собою 80% інфо простору Польщі.

Аналізуючи ситуацію зі ЗМІ в Польщі можна чітко побачити, що політичний режим країни є дефіцитною демократією з яскраво вираженими елементами тоталітарних режимів за такими ознаками:

- Національна церква, яка впливає на приватні сфери життя через законодавчий апарат та культурний вплив;
- Втручання в економічну сферу: обмеження імпорту, в тому числі і через пропаганду, монополізація виробництва, гнучкі податки для великих виробників та жорсткі для мілкового промислового бізнесу;
- Наявність чітко сформованої ідеології, прив'язка до «Великого» минулого і чітке формування образу польської нації, як особливої та вищої у ЗМІ.

Та елементи авторитаризму: олігархізація ЗМІ та велика кількість як прихованої та прямої пропаганди.

Якщо говорити про місце ЗМІ у політичній системі Польщі, то можна відмітити, що воно характеризується поняттям «Політичний Корпоративізм», притаманним великій кількості Європейських країн. Якщо розглядати мас медіа Польщі з точки зору теорії четвертої влади, то в цьому випадку теорія не діятиме, бо концентрація ЗМІ, що несуть політичну інформацію, олігархізована подібно до України. Характер цензури – м'яка диктатура, хоча Ярослав Качинський неодноразово робив заяви про те, що диктатуру в сфері інформаційної політики потрібно посилювати і брати приклад з орбанівської Угорщини.

Цікавим є місце католицької церкви в інформаційній та політичній системі Польщі – релігійна цензура та вплив в приватну сферу життя, нерозривний зв'язок церкви та держави давно ставить під сумнів існування демократії в країні.

Масові фермерські протести та блокування кордонів як з Україною так і з Німеччиною змусило Європейський Парламент задуматись про те, як цензурувати конвергентний медіа простір, який на часі є слабо контрольований, хаотичний, але як показала практика несе загрозу не лише національним, а і загальноєвропейській безпеці і на часі це питання залишилось відкритим, що актуалізує проведені дослідження.

Література

1. Adam Szynol. Польська журналістика – в скрутному становищі.
URL: https://ua.ejo-online.eu/3487/media-i-politika/polish_journalism_2017
2. Arsalan Bilal. Гібридна війна – нові загрози, складність і «довіра» як антидот.
URL: <https://www.nato.int/docu/review/uk/articles/2021/11/30/gbridna-vjna-nov-zagrozi-skladnst-dovra-yak-antidot/index.html>
3. Carl von Clausewitz. Vom Kriege.
URL: <https://clausewitzstudies.org/readings/VomKriege1832/TOC.htm#TOC>
4. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.
URL : www.sejm.gov.pl/prawo/konstytucja/kon1.htm
5. Reinventing media. Media policy reform in East-Central Europe (edited by Miklos Sukosd and Peter Bajomi-Lazar). – Central European University Press. – 2003. – 247 p.
6. Tygodnik Powszechny. URL: <https://www.tygodnikpowszechny.pl>

Наукове видання

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ

**студентів – учасників 80-ї звітної наукової конференції
Одеського національного університету
імені І. І. Мечникова,
присвяченої 159-й річниці університету**

Секція
СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

23–25 квітня 2024 р.

Українською мовою

В авторській редакції

Затвердж. авт. 02.06.2024. Шрифт Times New Roman.
Системні вимоги: операційна система сумісна з програмним забезпеченням
для читання файлів формату PDF.
Обсяг 1 МБ. Зам. № 2803.

Видавець і виготовлювач
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4215 від 22.11.2011 р.
65082, м. Одеса, вул. Єлісаветинська, 12, Україна
Тел.: (048) 723 28 39, e-mail: druk@onu.edu.ua